

KUULEMISPALAUTE ASIAKIRJASTA

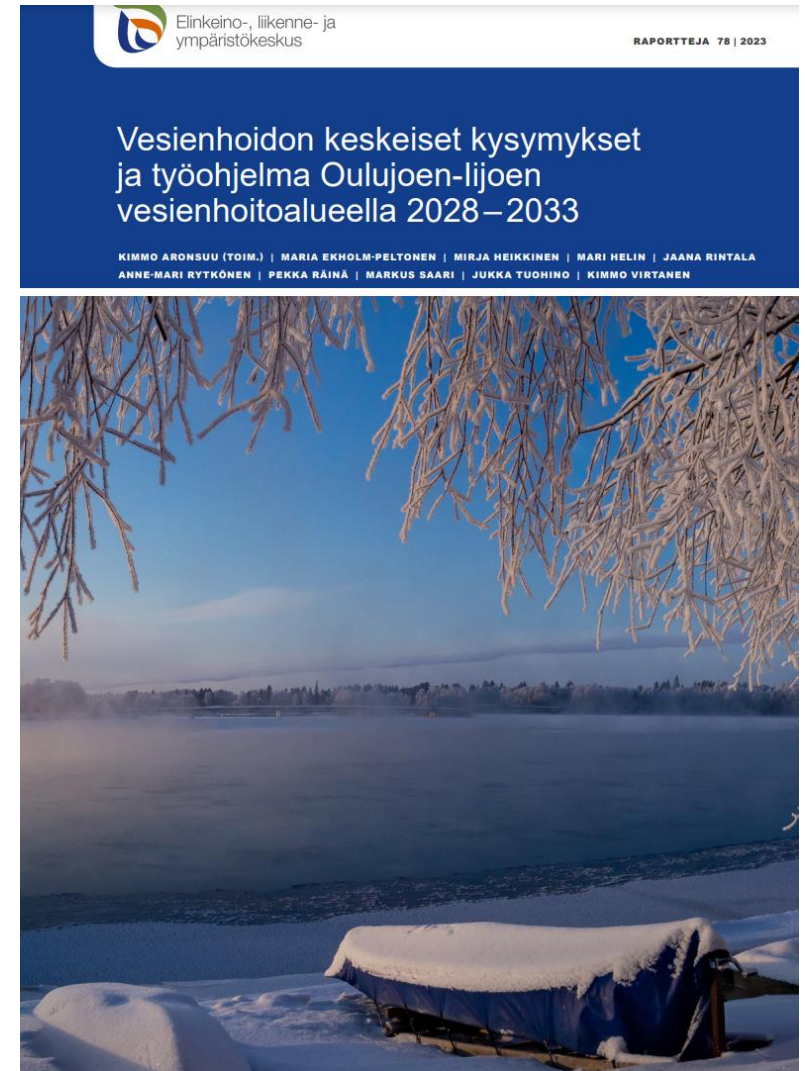
Vesienhoidon keskeiset kysymykset ja työohjelma Oulujoen–lijoen vesienhoitoalueella 2028– 2033

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus 30.9.2024

Kuuleminen

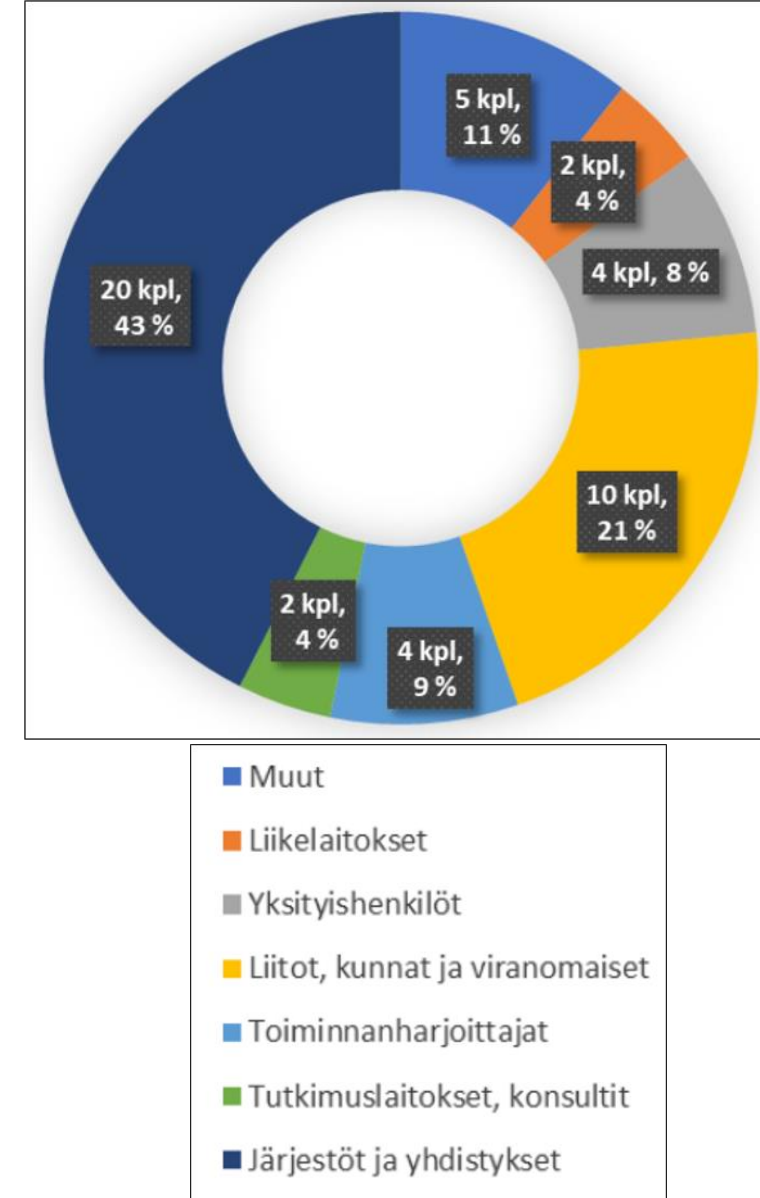
- Kuulemisasiakirjassa [Vesienhoidon keskeiset kysymykset ja työohjelma Oulujoen-lijoen vesienhoitoalueella 2028 – 2033 - Doria](#) oli kolme kokonaisuutta:
 - Vesienhoitoon liittyvät keskeiset kysymykset
 - Vesienhoidon työohjelma, suunnittelun aikataulu ja osallistumismenettelyt
 - Vesienhoitosuunnitelmasta laadittavan ympäristöselostuksen valmistelu ja sisältö
- Asiakirja oli kuultava 15.12.2023–17.6.2024 lausuntopalvelu.fi -palvelussa.
- Lisäksi lähetettiin noin 150 taholle lausuntopyynnot sekä pyydettiin lausuntoja vesienhoidon yhteistyöryhmien jäseniltä.

Palautteen laajuus ja analyysi

- Oulujoen–lijoen vesienhoitoalueen asiakirjasta lausuntoja saatiin yhteensä 47 kpl (noin 150 sivua).
- Suurin osa palautteesta koski valtakunnallista vesienhoidon suunnittelua ja toimeenpanoa.
- Palaute jaoteltiin viiteen asiakokonaisuuteen ja ne edelleen aihepiireihin.
- Aihepiireittäin jaotellusta palauteaineistosta tehtiin tiivistelmä hyödyntäen tekoälyä (CoPilot).
- Tässä koosteessa on ensin esitelty tiivistelmät kaikista aihepiireistä ja sen jälkeen samojen otsikoiden alla koottuna kaikki palaute.
- Palaute otetaan huomioon vesienhoitosuunnitelmien valmistelussa.

47 lausunnonantajan jakauma

Kommentteja asiakirjan rakenteesta ja kuulemisesta

- Asiakirjassa on pohdittu monipuolisesti vesienhoidon keskeisiä kysymyksiä, tavoitteiden saavuttamista hidastavia seikkoja ja tuotu esille ongelmakohtia.
- Kuulemisasiakirja oli selkeä ja jatkoi asiasisällöltään hyvin kolmen aikaisemman vesienhoitokauden kokonaissuunnittelutyötä.
- Palautteen anto koettiin helpoksi ja asiakirjassa esitetyt kysymykset vastaamista helpottaviksi.
- Kuulemisen katsottiin tuovan lisää avoimuutta vesienhoidon suunnitteluprosessiin.
- Parannusehdotuksia asiakirjaan
 - Nasevampia johtopäätöksiä ja ratkaisuehdotuksia, jotka osittain suunnataan lainsäätäjille; mm. keinoja rahoituksen ja resurssien turvaamiseksi sekä niiden tehokkaan käytön varmistamiseksi.
 - Pohdintaa vesienhoidon tavoitteiden toteutumatta jäämisestä seuraavista ongelmista ja siitä aiheutuvien riskien arviointia.

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

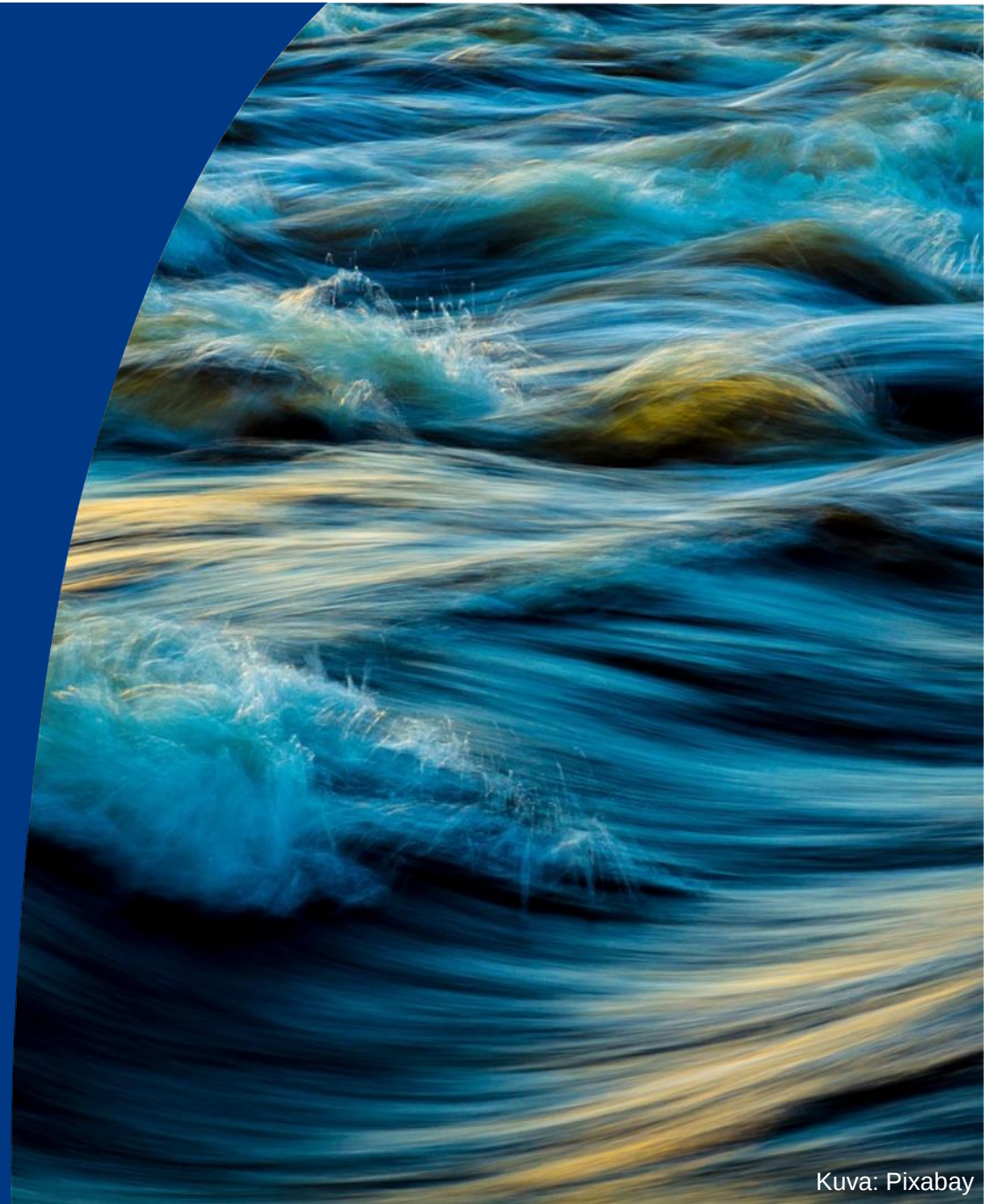
TIIVISTELMÄ PALAUTTEESTA

Tässä osiossa on esitetty tiivistetysti asiakokonaisuuksittain ja edelleen aihepiireittäin palautteen pääviestit.

Dioilla on otsikoiden vieressä laatikossa teksti ”Koko palautteeseen”. Kun painat CTRL-näppäintä ja tekstiä, pääset saman aihepiirin koko palautteeseen. Vastaavasti pääset takaisin tiivistelmään painamalla CTRL - ”Tiivistelmään”. Painamalla CTRL ja alla olevan asiakokonaisuuden otsikkoa pääset suoraan asiakokonaisuuteen.

Asiakokonaisuudet

1. Vesienhoidon suunnitteluprosessi
2. Vesienhoidon toimeenpano
3. Vesienhoidon ohjauskeinot
4. Pohjavedet
5. Muuta

Kuva: Pixabay

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Tiivistelmä vesienhoidon suunnitteluprosessiin liittyvästä palautteesta

Aihepiirit

1. Vesienhoidon yhteistyöryhmä
2. Vesienhoitosuunnitelman ja toimenpideohjelman sisältö
3. Ekologinen luokittelu
4. Haitalliset aineet
5. Voimakkaasti muutettujen vesimuodostumien nimeäminen ja luokittelu
6. Ympäristövaikutusten arviointi (sova)

Kuva: Pixabay

1. VESIENHOIDON YHTEISTYÖRYHMÄ

Koko
palautteeseen

- Ryhmät luovat edellytyksiä ymmärtää eri tahojen tarpeet, rajoitteet, osaamiset, resurssit ja motivaatiot.
- Yhteistyöryhmien osallistuminen vesienhoitosuunnitelmien valmisteluun ei aina täytä asetettuja tavoitteita etenäkään vuoropuhelun osalta.
- Ryhmien roolia ja toimintaa tulisi selkeyttää ja niiden kokoa pienentää.
- Tiedon levittämiseen jäsenten edustamille tahoille tarvitaan parempia malleja.
- Ryhmässä olevien asiantuntijoiden potentiaalia tulisi hyödyntää paremmin.
- Ryhmiin tarvitaan tasapuolinen edustus eri intressiryhmistä.

2. VESIENHOITOSUUNNITELMAN JA TOIMENPIDEOHJELMAN SISÄLTÖ *(dia 1/2)*

[Koko
palautteeseen](#)

- Tulevassa suunnitelmassa on oltava sitovia tekoja ja määräyksiä.
- Vesienhoitosuunnitelman tulee vastata vesipuitedirektiivin ympäristötavoitteisiin.
- Suunnitelman laatiminen ja toteuttaminen tulisi olla viranomaisjohtoista.
- Sisävesille tulisi määritellä kuormituskatot.
- Suunnitelmaan tulisi lisätä osio edellisellä kaudella toteutetuista toimenpiteistä ja tuloksista.
- Suunnitelmaan tarvitaan juridinen osio vesitalouslupien muutostarpeista.
- Ympäristöviranomaisten tulee määritellä resurssien turvaaminen ja vastuutahot.

2. VESIENHOITOSUUNNITELMA JA TOIMENPIDEOHJELMA SISÄLTÖ *(dia 2/2)*

[Koko
palautteeseen](#)

- Toimenpiteiden allokonti tulee olla oikeassa suhteessa sektorin kokonaisvaikutuksiin.
- Toimenpide-ehdotuksia tulisi valmistella yhteistyössä yritysten kanssa.
- Toimenpiteiden suunnittelussa tulisi huomioida
 - teknologianeutraalius ja uudet innovaatiot,
 - kustannustehokkuus ja tekninen toteutettavuus,
 - Ilmastonmuutoksen vaikutukset,
 - luonnon- ja riistanhoito,
 - kansalliset strategiat,
 - lohikalakantojen tila ja vaelluskalojen esteetön kulku,
 - kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmat,
 - Jokisuualueet,
 - rannikkovesien humuskuormitus,
 - potentiaaliset alueet biokaasun tuotantoon.

3. EKOLOGINEN LUOKITTELU

[Koko
palautteeseen](#)

- Ekologisen tilan mittareiden tulisi huomioida kaikki vesien tilaa heikentävät vaikutukset.
- Luokittelun luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä tulee parantaa.
- Asiantuntija-arvioiden sijaan tilan arvioinnin tulee perustua kattavaan ja edustavaan dataan.
- Ilmastonmuutoksen vaikutukset tulee huomioida paremmin.

4. HAITALLISET AINEET

[Koko
palautteeseen](#)

- Haitallisten aineiden päästöjen rajoittaminen tulee perustua tekniseen ja taloudelliseen kohtuullisuuteen.
- Ympäristölle haitallisten aineiden vaikutukset tulee ottaa vakavasti.

5. VOIMAKKAASTI MUUTETTUJEN VESIMUODOSTUMIEN NIMEÄMINEN JA LUOKITTELU

[Koko
palautteeseen](#)

- Vesipuidedirektiivi hyväksyy, että osa vesimuodostumista on pysyvästi muuttunut seurauksena ja ne voidaan nimetä voimakkaasti muutetuiksi, mikä varmistaa yhteiskunnan kannalta tärkeiden toimintojen toimintaedellytykset.
- Nimeämiselle voimakkaasti muutetuksi vesimuodostumaksi täytyy olla erityisen painavat, yksiselitteiset syyt ja aina on tarkasteltava vesistön etua.
- Voimakkaasti muutettujen vesimuodostumien luokittelussa tulee arvioida luotettavasti toimenpiteistä aiheutuva merkittävä haitta tärkeille käyttömuodoille sekä toimenpiteillä saavutettavissa oleva ekologinen hyöty huomioiden kaikki kohdevesistön potentiaaliin vaikuttavat tekijät.

6. YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTI (SOVA)

[Koko
palautteeseen](#)

- Vaikutusten merkittävyyttä arvioitaessa tulee kerätä uusin tutkimustieto ja varautua erillisselvityksiin.
- Vaikutusten arvioinnissa tulisi yhteiskunnan toiminnan ja ihmisten hyvinvoinnin kannalta merkittävimpien vaikutusten saada suuri painoarvo .
- Arvion epävarmuudet tulee tuoda selkeästi esille.

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Tiivistelmä vesienhoidon toimeenpanoon liittyvästä palautteesta

Aihepiirit

1. Yleistä toimeenpanosta
2. Valuma-aluelähtöisyys
3. Hajakuormitus
4. Rakennetut vedet
5. Ekologinen kompensatio
6. Ilmastonmuutos
7. Vihreä siirtymä ja kriittiset raaka-aineet
8. Kaavoitus
9. Yhdyskuntajätevedet

Kuva: Pixabay

1.YLEISTÄ TOIMEENPANOSTA

Koko
palautteeseen

- Toteutus ei voi olla yksittäisten toimijoiden vastuulla.
- Konkreettisten toimenpiteiden toteuttajat ovat keskeisessä asemassa.
- Uusien tutkimushankkeiden sijaan tulisi panostaa toimenpiteiden toteutukseen.
- Vaikka vapaaehtoisuus ja yhteistyö ovat tärkeitä, toimenpiteiden sitovuutta ja pakollisuutta tulee lisätä.
- Vesienhoidon toimenpiteet vaativat eri sektoreiden välistä yhteistyötä.
- Kansalaisten aktiivinen osallistuminen on tärkeää.
- Toteutetut toimenpiteet eivät ole riittäviä vesien kokonaistilan parantamiseksi.
- Toimenpiteet tulee kohdentaa valuma-alue- ja aluetasolla ja priorisoida vaikuttavuuden mukaan.
- Toimenpiteiden kohdentamiseksi tarvitaan tarkempaa tietoa ja laskelmia.
- Vapaaehtoisten toimenpiteiden kannustamiseen tarvitaan menetelmiä ja resursseja.
- Toimien kokonaiskoordinoinnissa on kehitettävää; eri hallinnonalojen ja viranomaisten yhteistyön tulee olla toimivaa.

2. VALUMA-ALUELÄHTÖISYYS

Koko
palautteeseen

- Valuma-aluelähtöisestä vesien ja kuormituksen hallinnasta annettiin runsaasti palautetta, jossa tuotiin esille sen tärkeyttä ja kehittämistarpeita.
- Valuma-aluesuunnittelulla voidaan panostaa pitkäjänteiseen vesienhoitoon ja suunnata panostukset vaikuttavimpiin kohteisiin.
- Valuma-aluesuunnittelu edellyttää koordinoitua, käytännön toimintaan tähtäävää yhteistoiminnan mallia eri maankäyttömuotojen välille.
- Valuma-aluesuunnittelun edistämiseksi osaajajoukkoa on monipuolistettava sekä lisättävä toimijoiden osaamista koulutuksella ja riittävällä resursoinnilla.
- Verkostojen rooli ja paikallistuntemus on keskeistä valuma-aluelähtöisessä toiminnassa.
- Valuma-aluelähtöinen toiminta edellyttää vastuiden, velvollisuuksien, kustannusten ja hyötyjen oikeudenmukaista kohdentumista.
- Valuma-aluelähtöisillä toimilla voidaan parantaa virtaamien äärevöitymiseen ja kuivuuteen varautumista. Myös vesieliöstön ja kalojen elinympäristökunnostukset kuuluvat valuma-aluelähtöiseen suunnitteluun.
- Valuma-aluesuunnittelussa tulee hyödyntää tukijärjestelmien (mm. Metka) mahdollisuudet ja kehittää yhteistyötä eri tukimuotojen välillä.
- Työkaluja riskinarviointiin ja maankäytön yhteisvaikutusten arviointiin on rajallisesti. On panostettava myös analyysityökalujen hyödyntämiseen.

3. HAJAKUORMITUS (dia 1/2)

Koko
palautteeseen

Yleistä

- Toimenpiteitä on toteutettu, mutta hajakuormituksen aiheuttama ravinnekuormitus ja rehevöityminen eivät ole vähentyneet riittävästi eikä vedenlaatu ole parantunut kahden hoitokauden aikana, mikä viittaa resurssien ja ohjauskeinojen riittämättömyyteen.
- Olisi tarpeellista käynnistää valtakunnallinen hajakuormitushanke, jonka tavoitteena olisi luoda raamit yhteiselle toiminnalle. Tarvitaan sektorirajat ylittävää yhteistyötä (myös hallinnossa) ja eri toimijoiden osallistamista.
- Tukijärjestelmiä tulee kehittää ja tarvitaan myös velvoittavia ohjauskeinoja. Pääpaino tulee olla ennaltaehkäisyssä.

Maatalous

- Tehokkaiden vesiensuojelutoimien käyttö kuormittavimmilla alueilla tulee olla elinkeinotoiminnan ehtona.
- Tuki- ja kannustinjärjestelmiä on kehitettävä siten, että toimenpiteitä pystytään ohjaamaan paremmin haluttuun suuntaan; mm. tulvaherkkien ja eroosioherkkien peltojen muuttaminen suojavyöhykkeiksi ja riittävän suuret lantavarastot.
- Maataloustoimenpiteiden rahoituksessa ja toteutuksessa tulisi panostaa entistä enemmän vesienhallintaan sekä maan rakenteen ja kasvukunnon parantamiseen; mm. orgaaniset kierrätyslannoitteet ja maanparannusaineiden kestävä käyttö.
- Maatalousyrittäjien neuvontaa ja tiedotusta tulee tehostaa ja kehittää sekä varmistaa sen rahoituksen riittävyys.
- Lisätietoa tarvitaan pohjaveden korkeuden vaikutuksista happamilta sulfaattimailta ja turvemailta tulevaan kuormitukseen.

3. HAJAKUORMITUS (dia 2/2)

Koko
palautteeseen

Metsätalous

- Vesienhoidon tilaluokituksen ja tilatavoitteiden ohjausvaikutus on vähäinen.
- Puun kysyntä on lisääntynyt, mikä vaikuttaa vesien tilaan.
- Turvemaametsien merkitys puuntuotannossa on suuri ja niiden hakkuut lisääntyvät; metsätalouden suurin vaikutus vesien tilaan on vanhoilla ojituksilla.
- Tarvitaan tutkimustietoa puroluonnon tilasta ja metsätalouden vaikutuksista siihen, sekä vesistöjen varsien rantametsien suositusten tarkastelua.
- Tarvitaan jatkuvapeitteistä metsänkasvatusta ja lisää soiden ennallistamis- ja vedenpalautushankkeita.
- Matala ojitussyvyys ja tehokkaimmat vesiensuojelutoimet käyttöön.
- Koulutus ja neuvonta on tärkeää.
- Vesilakia/lainsäädäntöä tulisi muuttaa velvoittavampaan suuntaan vesistöjen huomioimisessa ja siten, että hankkeiden kumulatiiviset vaikutukset voitaisiin ottaa paremmin huomioon. Toisaalta esitetään, että vesiensuojelun painopiste tulee olla vapaaehtoisuuteen perustuvissa toimissa.
- METKA-kannustejärjestelmä perustuu valuma-aluelähtöiseen suunnitteluun. Vaarana on, että vaativa suunnittelu ei yleisty nopeasti. METKA ei tue ojituksia, mutta maanomistajat voivat toteuttaa niitä omalla kustannuksellaan. Tuhkalannoituksen tukihakemusten määrä on lisääntynyt, mikä vähentänee kunnostusojituksia.

4. RAKENNETUT VEDET (dia 1/2)

Koko
palautteeseen

Yleistä

- Vesienhoidon tavoitteiden, tulvasuojelun ja voimatalouden yhteensovittaminen on tärkeää.
- Vesienhoidon tavoitteita tulisi pyrkiä saavuttamaan vapaaehtoisin toimin, huomioiden yhteiskunnan tarpeet kuten energiantuotanto.
- Vesirakentamisen vaikutukset vesistön tilaan on tunnistettu, mutta toimenpide-ehdotuksia vesivoiman haittojen vähentämiseksi ei ole tehty.
- Vähätuottoisia pienvesivoimaloita tulisi purkaa suunnitelmallisesti.

Säännöstely

- Vesivoimaloiden virtaamien suuret ja nopeat vaihtelut ovat moniongelmaisia vesiluonnolle ja myös vesistöjen virkistyskäytölle.
- Lyhytaikaissäännöstelyä tulisi seurata tuntitasolla ja tiedot pitäisi olla julkisesti saatavilla.
- Säännöstelyn lupaehtoja tulisi tarkentaa esim. VL 19:7§:ään perustuvassa prosessissa ja valvontaviranomaisen tulisi valvoa olemassa olevien lupaehtojen noudattamista nykyistä tarkemmin.
- Lyhytaikaissäännöstelyn ekologisia vaikutuksia tulisi kartoittaa paremmin ja käyttää vaikutusarviossa uusinta tutkimustietoa mm. tietopohjaisen hoitosuunnittelun tueksi.
- Alueellisesti tärkeistä kohteista nostettiin esille Oulujoki ja Pintamojärvi.

4. RAKENNETUT VEDET *(dia 2/2)*

Koko
palautteeseen

Kalankulku ja vaelluskalat

- Lukuisat vaellusesteet vaikuttavat haitallisesti virtavesien tilaan ja vaelluskalakantoihin; vesienhoidon tavoitteena tulisi olla ensisijaisesti näiden esteiden poistaminen.
- Kalankulun turvaamisen ohella ympäristövirtaamat sekä valuma-alue- ja virtavesikunnostus ovat tärkeitä vaelluskantojen elvyttämiseksi.
- Vaellusratkaisuiden tehokkuus on tärkeää etenkin suurissa voimalaitosketjuissa.
- Luonnonmukaiset ohitusuomat ovat suositeltavia.
- Kalojen elinkierron mahdollistamiseen tähtäävien toimenpiteiden tulee olla teknologianeutraaleja.
- Kalatalousvelvoitteet tulisi suunnata luontaisten lisääntymisalueiden elvyttämiseen.
- Ympäristöviranomaisilla on merkittävä rooli mm. omistajuutta ja lupaa vailla olevien esteiden poistamisessa sekä rahoituksen riittämättömyyden esille nostamisessa päättäjille.
- Alueellisesti tärkeistä kohteista nostettiin esille lijoen ja Oulujoen vesistön virtavedet.

5. EKOLOGINEN KOMPENSAATIO

[Koko
palautteeseen](#)

- Hankkeiden vaikutuksia tulisi ensisijaisesti vähentää hyvällä suunnittelulla, ei kompensoimalla haittaa toisaalla.
- Jos kompensatio otettaisiin käyttöön vesienhoidossa, sen tulisi olla vapaaehtoista.
- Kompensaation pakollisuus toisi uusia toteuttamismahdollisuuksia.

6. ILMASTONMUUTOS

[Koko
palautteeseen](#)

- Ilmastonmuutos voimistaa maankäytön vesistövaikutuksia. Vaikutusten ennakointi ja arviointi ovat tärkeitä vesienhoitosuunnitelman kaikilla osa-alueilla.
- Tarvitaan vedenpidätyskykyä parantavia ja luontopohjaisia toimia valuma-alueilla.
- Vedenkäytön priorisoinnin tarve eri toimijoiden välillä voi kasvaa, huomioon ottaen kastelutarpeen, kalakannat ja virkistyskäytön.
- Tutkimustiedon hyödyntämiseen ja vesienhoidon ohjauskeinojen kehittämiseen on panostettava.
- ELY-keskusten valtakunnallinen ilmastoyksikkö sekä vesivoimatuottajat mainittiin keskeisinä toimijoina.

7. VIHREÄ SIIRTYMÄ JA KRIITISET RAAKA-AINEET

[Koko
palautteeseen](#)

- Suunnittelussa tulee yhteensovittaa vesienhoidon tavoitteet vihreän siirtymän ja ilmastotavoitteiden kanssa huomioiden kansallisen energia- ja ilmastostrategian näkökohdat.
- Vesienhoidon tavoitteet tulee huomioida vihreän siirtymän hankkeissa suunnittelun alusta lähtien huomioiden mm. voimaloiden määrä ja sijoittuminen.
- Kaivosten ja akkutehtaiden vesistövaikutukset ovat huolenaiheena.
- Tuuli- ja aurinkoenergian tuottajien osaamista vesistövaikutuksista ja velvoitteita haitallisten vaikutusten vähentämisestä tulee lisätä.
- Merituulivoimapuistojen, kaapeleiden ja kumulatiivisten vaikutusten arviointia tulee kehittää.

8. KAAVOITUS

[Koko
palautteeseen](#)

- Vesiensuojelun huomioiminen kaavoituksessa tulisi kehittää. Huomioita tulisi kiinnittää esimerkiksi rantarakentamisen vesistövaikutuksiin ja luonnontilaisten rantojen turvaamiseen.
- Kaavoitus soveltuu parhaiten pistekuormituksen ohjaamisen herkkien alueiden ulkopuolelle. Kaavalla ei voida velvoittaa aktiivisiin toimenpiteisiin.
- Tulisi tarkastella haja-asutusalueiden jätevesiverkoston laajentamisen edellytyksiä.

9. YHDYSKUNTAJÄTEVEDET

Koko
palautteeseen

- Viemärlaitosten toimintavarmuuden parantamista sekä verkostojen hallintaa sekä oikea-aikaista ja riittävää saneeraamista tulee edistää.
- Viemäriverkostoista ja puhdistamoilta tapahtuvien ohitusten vesistövaikutuksia tulisi selvittää objektiivisesti ja suhteuttaa vaikutukset muuhun kuormitukseen.
- Vesihuoltolaitokset ovat tunnistaneet tarpeen jätevesiviemäriin päätyvien hulevesien vähentämiseksi ja ryhtyneet toimenpiteisiin; häiriöpäästöjä voidaan vähentää hulevesien hallinnalla.
- Vesilaitosten näkökulmasta on tärkeää tunnistaa merkittävimmät päästölähteet viemäriin ja kartoittaa keinot päästöjen vähentämiseen, kuten hyvät käytännöt, laajennettu tuottajavastuu ja paikallinen esikäsittely
- Hulevesien erottelussa yhteistyö toimijoiden välillä on tärkeää; myös neuvonta ja maksut tulisi ottaa huomioon.

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Tiivistelmä ohjauskeinoihin liittyvästä palautteesta

Aihepiirit

1. Tieto ja tietoisuus
2. Rahoitus
3. Lainsäädäntö

Kuva: Pixabay

1. TIETO JA TIETOISUUS *(dia 1/2)*

Koko
palautteeseen

Koulutus ja neuvonta

- Vesienhoidon tarpeet tulee huomioida myös oppilaitoksissa, joissa koulutetaan tulevaisuuden toimijoita. Oppilaitoksille voisi tarjota tiloilta kohteita, joissa opiskelijat voivat suunnitella ja toteuttaa vesiensuojelutoimenpiteitä.
- Vesipuitedirektiivin vaatimukset otettava esille aktiivisemmin tilojen neuvonnassa.
- On tarvetta edullisille ja käytännönläheisille suunnittelu- ja neuvontapalveluille.
- Mukaan tarvitaan käytännön toimijat, mm. metsäkoneen kuljettajat.
- Avoimien karttapalveluiden tiedottamiseen ja kouluttamiseen tarvitaan resursseja.
- Kunnostustoimien rahoituksen lisäksi tarvitaan nykyistä enemmän selkeitä, yleistajuisia ohjeita, asiantuntija-apua sekä apua hankebyrokratiaan ja myös yritysten osallistumista.

1. TIETO JA TIETOISUUS *(dia 2/2)*

[Koko
palautteeseen](#)

Viestintä

- Vesitietoisuutta ja viestintää vesienhoidon merkityksestä tulee lisätä laajasti eri toimijoille, eri kohderyhmille ja kansalaisille. Keinoina mm. koulutustilaisuudet, oppaat ja kampanjat.
- Viestinnän tulee olla konkreettista ja ymmärrettävää, korostaen valuma-alueiden ja vesistöalueiden kokonaisuutta.
- Tiedon, tietoisuuden ja osaamisen lisääminen kaikilla tasoilla on keskeistä.

Vaikuttavuuden seurata

- Vesienhoidon toimien vaikuttavuutta tulee seurata nykyistä paremmin. Tarvitaan lisää seurantapisteitä ja rahoitusta pitkäaikaisiin seurantoihin. Kehitetään myös menettelyjä yhteistarkkailun vapaamatkustajien puuttumiseen. Valtion tulisi osallistua vesien tilan seurantaan nykyistä kattavammin.
- Uusia toimia ja menetelmiä tulee testata ennen laajamittaista käyttöönottoa.
- Vesienhoidon vaikuttavuuden arviointi tulee olla kiinteä osa vesienhoitoa.

2. RAHOITUS

Koko
palautteeseen

- Riittävän julkisen rahoituksen turvaaminen on tärkeää hallituskausien välillä. Kansallisten ohjelmien, kuten NOUSU-ohjelman jatko tulee turvata.
- EU-rahoitusvälineiden mahdollisuuksia tulisi hyödyntää entistä enemmän.
- Rahoitusta pitäisi suunnata pitkäkestoisiin tutkimushankkeisiin ja tuloksellisuuden seurantaan.
- Omarahoitusta tulisi kohtuullistaa paikallistoimijat ja ottaa huomioon kuntien niukkenevat resurssit.
- Tarvitaan uusia rahoitusratkaisuja kustannustehokkaiden toimien toteuttamiseksi; esimerkiksi tilaajalähtöistä mallia.
- Yhteiskunnan maksamien korvausten lisäksi rahoituspohjaa tulisi laajentaa avoimille markkinoille.

3. LAINSÄÄDÄNTÖ

Koko
palautteeseen

- Vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan sitovia lakimuutoksia ja ohjauskeinoja; vapaaehtoisuuteen perustuva vesienhoito ei riitä.
- Vesilakiin tarvitaan muutoksia pienvesien suojeluun, vaelluskalojen liikkumiseen, vesitalouslupien päivittämiseen ja kalatalousvelvoitteisiin liittyen.
- Vesilain mukainen lupamenettely ei sovellu hajakuormituksen ennakoivalvontaan.
- Vesilain mukaisia lupia voidaan päivittää nykyisen lain puitteissa.
- Pysyvyysuoja hidastaa toimeenpanoa; luvat tulisi muuttaa määräaikaisiksi ja vesivoimalaitosten kalatalousvelvoitteet ja säännöstelyluvat tarkistaa systemaattisesti.
- Hidaskin lupaprosessi on nopeampi kuin vapaaehtoisuuteen perustuva toiminta.
- Lainsäädännön tulkinnan tulee olla yhtenäistä koko Suomessa oikeusturvan varmistamiseksi.
- Lupakäsittelyjen sujuvuuteen on kiinnitettävä huomiota.

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Tiivistelmä pohjavesiä koskevasta palautteesta

Kuva: Pixabay

- Pohjavesien puhdistaminen on kallista ja aikaa vievää, joten riskien välttäminen on tärkeää.
- Monipuolinen hydro-geologinen tutkimustieto on välttämätöntä pohjavesien suojelussa ja tilan parantamisessa.
- Pinta- ja pohjaveden välinen vuorovaikutus tulee tunnistaa paremmin.
- Pohjavesialueiden yhteistarkkailu auttaa muodostamaan kattavan kuvan pohjaveden laadusta ja määrästä.
- Pohjavesiseurannan ja vesienhoitotavoitteiden toteutumisen kannalta on tärkeää kehittää tietojärjestelmiä.
- Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien tulee olla ajan tasalla ja toimenpiteiden toteutuminen varmistettava.
- Maankäytön suunnittelu on merkittävä tekijä pohjavesien laadun ja määrän turvaamisessa.
- metsänhoidon suosituksissa tulee huomioida pohjavedet.
- Pohjavesien pilaamiskielto on ehdoton, ja niiden koskemattomuutta ja puhtautta on vaalittava.
- Laatumuutosten aikainen havaitseminen on keskeistä, ja seurantatieto olisi tärkeää koota ja hyödyntää.
- Kemiallisen tilan luokittelun tulee perustua kattavaan ja edustavaan tietoon, ei asiantuntija-arvioihin.

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Tiivistelmä muusta palautteesta

Aihepiirit

1. Valtionhallinnon uudistus
2. Yksittäiset kommentit

Kuva: Pixabay

1. VALTIONHALLINNON UUDISTUS

Koko
palautteeseen

- Säästötoimet eivät saa kohdistua jo aliresursoituun vesienhoidon koordinointiin ja toteutukseen.
- Hallinnon uudistus vaikeuttaa käytännön työtä, koska asiantuntemus jakautuu kahteen uuteen organisaatioon (elinvoimakeskus ja lupa- ja valvontavirasto).
- Hallinnon työkaluja tulee tehostaa ja työn ohjaukseen panostaa enemmän ympäristöministeriössä ja SYKEssä, jotta viranomaisilla olisi enemmän aikaa edistämistyöhön.
- Uusien organisaatioiden perustamisessa tulee varmistaa luvituksen ja valvonnan riippumattomuus ja perustaa ulkopuolinen taho tätä valvomaan.

2. YKSITTÄISET KOMMENTIT

Koko
palautteeseen

- Itämeren alueen ympäristövahinkojen torjunnan valmiutta tulee parantaa, eikä kustannuksia saa kohdistaa pelkästään teollisuuteen.
- Kuulemisaineistossa olisi pitänyt esittää toimenpiteitä uhanalaisten vesiluontotyyppien suojelemiseksi ja elinympäristöjen pirstoutumisen välttämiseksi.
- Kunnostushankkeissa tulee pyrkiä luomaan mahdollisuuksia myös virkistykseen ja matkailuun.

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

KOKO PALAUTE ASIAKOKONAISUUKSITTAIN JAOTELTUNA

Painamalla CTRL ja alla olevan asiakokonaisuuden
otsikkoa pääset suoraan asiakokonaisuuteen.

Asiakokonaisuudet

1. [Vesienhoidon suunnitteluprosessi](#)
2. [Vesienhoidon toimeenpano](#)
3. [Vesienhoidon ohjauskeinot](#)
4. [Pohjavedet](#)
5. [Muuta](#)

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Palaute vesienhoidon suunnitteluprosessista

Aihepiirit

1. Vesienhoidon yhteistyöryhmä
2. Vesienhoitosuunnitelman ja toimenpideohjelman sisältö
3. Ekologinen luokittelu
4. Haitalliset aineet
5. Voimakkaasti muutettujen vesimuodostumien nimeäminen ja luokittelu
6. Ympäristövaikutusten arviointi (sova)

Kuva: Pixabay

1. VESIENHOIDON YHTEISTYÖRYHMÄ

Tiivistelmään

- Lain säädännön perusteella yhteistyöryhmät osallistuvat vesienhoitosuunnitelman valmisteluun, mutta kaikilta osin asetetut tavoitteet eivät kuitenkaan toteudu etenkin vuoropuhelun näkökulmasta.
- Yhteistyöryhmien roolia ja toimintaa vesienhoidon suunnittelussa tulee selkeyttää.
- Paikoitellen yhteistyöryhmät ovat kasvaneet niin suuriksi, että aito vuoropuhelu ei ole enää mahdollista.
- Vaikka yhteistyöryhmä on suuri, tiedonkulussa on puutteita ryhmänjäseniltä eteenpäin.
- Yhteistyöryhmiä voitaisiin pienentää, jos luotaisiin hyvä malli tiedon levittämiseen edustajan kollegoille (mm. toisille kunnille) ja taustalla olevalle sidosryhmälle.
- Koulutussektorin edustusta yhteistyöryhmässä tulisi parantaa.
- Vesienhoidon yhteistyöryhmien ja niiden asiantuntijoiden potentiaalia voisi hyödyntää enemmänkin.
- Ryhmät luovat edellytyksiä ymmärtää eri tahojen tarpeet, rajoitteet, osaamiset, resurssit ja motivaatiot.
- Suunnittelujärjestelmän tulee olla tasapuolinen eri sidosryhmiä kohtaan; vesienhoidon työryhmiin tarvitaan tasapuolinen edustus eri intressiryhmistä.
- Nykyisellään yhteistyöryhmien osallistuminen vesienhoitosuunnitelmien valmisteluun ei kaikkien tavoitteiden osalta toteudu.

2. VESIENHOITOSUUNNITELMAN JA TOIMENPIDEOHJELMAN SISÄLTÖ *(dia 1/5)*

Tiivistelmään

- Vesienhoitosuunnitelman on ennen kaikkea vastattava vesipuitedirektiivin ympäristötavoitteisiin.
- Vesiensuojelutyöstä huolimatta vesistöjen tila ei ole juuri muuttunut, eikä vesistökuormitus ole merkittävästi alentunut ja tavoitteisiin pääsyä vaikeuttavat ongelmat ovat myös pysyneet pitkälti samoina koko nykymuotoisen vesienhoidon ajan. Olisi tärkeää, että ongelmien ratkaisujen edistäminen nostettaisiin suunnitelmiin keskeisimmäksi tavoitteeksi.
- Olemassa olevan aineiston ja kokemusten perusteella pitäisi olla mahdollista arvioida, missä määrin muutosta hidastavat tekijät vaikuttavat vesienhoidon tavoitteiden toteutumiseen, ja mitä on mahdollista saavuttaa, jos näitä hidastavia käytänteitä ei muuteta.
- Toimenpide-ehdotuksia tulisi valmistella yhteistyössä yritysten kanssa.
- Vesienhoitoalueiden toimenpiteet sekä niiden allokointi tulee olla oikeassa suhteessa sektorin kokonaisvaikutuksiin.
- Vesienhoidon suunnittelun lähtökohtana tulee olla tavoitteet, eivät ennalta valitut ratkaisut. Työssä tulee huomioida teknologianeutraalius ja mahdolliset uudet innovaatiot.
- Vesienhoidonsuunnittelussa tulee ottaa huomioon poikkeuksellisten olosuhteiden kuten kuivuuden ja tulvien vaikutus vesistön perustilaan ja erottaa näiden vaikutukset ihmistoiminnan aiheuttamista vaikutuksista.

2. VESIENHOITOSUUNNITELMAN JA TOIMENPIDEOHJELMAN SISÄLTÖ *(dia 2/5)*

Tiivistelmään

- Vesienhoidon suunnittelussa pitää ottaa seuraavalla suunnittelukaudella nykyistä vahvemmin huomioon toimenpiteiden kustannustehokkuus ja tekninen toteutettavuus. Toimenpiteet pitää kohdistaa toimialojen sisällä ja toimialojen kesken siten, että käytetyillä resursseilla saavutetaan mahdollisimman suuri hyöty.
- Kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmat on syytä huomioida vesienhoidon tavoitteiden suunnittelussa; vuorovaikutus ja asiakirjojen yhteensovittaminen edesauttaisi kaikkia osapuolia.
- Vesienhoitosuunnitelman laatiminen ja toteuttaminen tulisi olla vahvemmin viranomaisjohtoista ja sisältää enemmän juridisia vaihtoehtoja tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Vesienhoitosuunnitelmassa on huomioitava, että 20-vuotisesta vesienhoitosuunnitelmatyöstä ja sitä säätelevästä lainsäädännöstä huolimatta maamme vesistöissä on tapahtunut heikkenemistä ja kriittisten seikkojen osalla parannusta ei ole tapahtunut.
- Vesienhoidon toimenpiteet pitäisi yhä vahvemmin kytkeä merialuesuunnitteluprosessiin.
- Vesienhoidon työohjelmassa tulee huomioida ilmastonmuutoksen vaikutukset.
- Tulevassa vesienhoitosuunnitelmassa on oltava sitovia tekoja ja määräyksiä, jotta lopultakin saadaan aikaan ekologisesti toimivia tuloksia.

2. VESIENHOITOSUUNNITELMAN JA TOIMENPIDEOHJELMAN SISÄLTÖ *(dia 3/5)*

Tiivistelmään

- Vesienhoitosuunnitelmiin olisi hyvä lisätä suunnittelualueittain oma osionsa alueella edellisellä kaudella toteutetuista toimenpiteistä ja mahdollisista tuloksista.
- Vesienhoidon suunnitelmia ja toimenpideohjelmia laadittaessa tulisi keskittyä harvalukuisempiin mutta vaikuttaviin toimenpiteisiin.
- Vesienhoitoalueiden toimenpiteet sekä niiden allokointi tulee olla oikeassa suhteessa sektorin kokonaisvaikutuksiin.
- Vesienhoidon toimenpiteisiin tulee sisällyttää luonnon- ja riistanhoito.
- Vesienhoitosuunnitelmassa tulisi huomioida paremmin jokisuualueet, jotka mm. tärkeitä lisääntymisalueita monille kalalajeille.
- Ihmistoiminnan vaikutuksista jokisuualueilla tarvitaan lisää tietoa, mutta jo nykytiedon perusteella jokisuille on mahdollista suunnata kohdennettuja toimia.
- Vesistön tilaa tulisi arvioida pidemmällä aikavälillä, asettaa tilatavoitteet saavutettavissa olevalle tasolle ja huomioida tilatavoitteen saavuttamiseen kuluva aika realistisesti sekä huomioitava em. seikat toimenpideohjelmaa laadittaessa.
- Suunnittelussa on syytä kiinnittää huomiota lopputuloksiin yksittäisten kohdekohtaisten toimenpiteiden sijaan.

2. VESIENHOITOSUUNNITELMAN JA TOIMENPIDEOHJELMAN SISÄLTÖ *(dia 4/5)*

Tiivistelmään

- Ympäristöviranomaisten tulee ottaa enenevässä määrin kantaa siihen, miten resurssit vesienhoitoon turvataan ja määritellä vastuutahot.
- Sisävesille olisi tarpeen myös määritellä kuormituskatot.
- Alueellisessa vesienhoidon suunnittelussa ei ole tarpeen ottaa kantaa lainsäädännön muutostarpeisiin.
- Vesienhoidon suunnittelussa tulee huomioida myös muut kansalliset strategiat, kuten kansallinen energia- ja ilmastostrategia.
- Rannikkovesien humuskuormituksen hillitsemiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota, sillä se voi aiheuttaa monia ekologisia haittoja rannikkovesien eliöyhteisöissä, joilla voi olla laajoja seurannaisvaikutuksia.
- Metsätalouden keskeisimmät vaikutukset tulisi tunnistaa suunnittelujärjestelmässä nykyistä paremmin ja tunnustaa niiden keskeinen merkitys vesien tilaan.
- Metsätalouden ja vesienhoidon näkemykset tulee yhteensovittaa tulevassa vesienhoitosuunnitelmassa.
- Vesienhoitosuunnitelmassa tulee tunnistaa potentiaaliset alueet biokaasun tuotannolle ja investointisuunnitelmat tulee saada toteutettua.

2. VESIENHOITOSUUNNITELMA JA TOIMENPIDEOHJELMAN SISÄLTÖ *(dia 5/5)*

Tiivistelmään

- Vesienhoitosuunnitelmaan tarvitaan juridinen osio vesitalouslupien muutostarpeista.
- Vesienhoitosuunnitelmassa jokiin rakennettujen kalan kulkua estävien rakennelmien osalta tavoitteiden ja toimenpide-ehdotusten täytyy olla linjassa VPD:n kanssa.
- Ohitusuomia tulee vaatia kaikkiin voimaloihin sekä vaellusreitteinä että kompensoivina lisääntymisalueina.
- Vesienhoidon suunnittelussa tulisi kiinnittää erityistä huomiota lohikalakantojen tilaan ja vaelluskalojen esteettömään kulkuun vesistöissä.
- Ohjelmakaudella 2028–2033 keskeisiä turvetuotantoalueiden jälkihoito ei ole enää keskeistä.
- Entisten turvetuotantoalueiden seuraava maankäyttöä ei tulisi kytkeä turvetuotannon vesistöhaitaksi.
- Vesienhoitosuunnitelmissa tulisi huomioida sadannan lisääntymisen vaikutukset säännöstelyjen muutostarpeisiin.

3. EKOLOGINEN LUOKITTELU

Tiivistelmään

- Ekologisen tilan mittareiden tulee ottaa huomioon kaikki vesien tilaa heikentävät vaikutukset, kuten tummuminen, virtaamavaihtelut ja rantametsien hakkuut.
- Pintavesien ekologisen tilaluokituksen muuttajat eivät kata kaikilta osin vesivoiman vaikutuksia.
- Mittarit on viritetty rehevyyttä silmällä pitäen, mutta myös muut tekijät, kuten humuksen vaikutus, tulee huomioida.
- Luokittelussa käytettävien tarkkailupisteiden tulee kuvata koko vesimuodostuman tilaa.
- Luokittelun luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä tulee parantaa.
- Asiantuntija-arvioiden sijaan tilan arvioinnin tulee perustua kattavaan ja edustavaan dataan.
- Ilmastonmuutoksen vaikutukset tulee ottaa paremmin huomioon.
- Eri sektoreiden tulee häiriöttömästi päästä neuvottelemaan luokituksesta.
- Oulujoen jakaminen eri vesimuodostumiin ei ole perusteltua.

4. HAITALLISET AINEET

Tiivistelmään

- Mikäli vesienhoidon toimenpiteenä esitetään haitallisten ja vaarallisten aineiden päästöjen rajoittamista yhdyskuntajätevesidirektiivin vaatimaa tasoa tiukemmin, tekninen ja taloudellinen kohtuullisuus on selvitettävä.
- Vesienhoidon suunnittelussa tehtävä haitallisten ja vaarallisten aineiden tarkastelu edellyttää suunnitelmilta huomattavaa ennakointia ja yksityiskohtaista tarkastelua, mikä erityisesti ns. vanhojen aineiden osalta vaikuttaa mahdottomalta.
- Poistovaatimusten asettamisen sijaan tulisi keskittyä haitallisten ja vaarallisten aineiden kokonaisvaikutuksellisen ja -taloudellisen tiedon tuottamiseen ja vaikutusten määrittämiseen.
- Ympäristölle haitallisten yhdisteiden ja aineiden, kuten PBDE- ja PFAS-aineiden, ja mikromuovien vaikutukset Itämeressä pitää ottaa vakavasti.

5.VOIMAKKAASTI MUUTETTUJEN VESIMUODOSTUMIEN NIMEÄMINEN JA LUOKITTELU *(dia 1/2)*

Tiivistelmään

- Vesipuidedirektiivi hyväksyy, että osa vesimuodostumista on pysyvästi muuttunut ihmistoiminnan, kuten energiantuotannon, seurauksena. Ne nimetään voimakkaasti muutetuiksi.
- Yhteiskunnan kannalta tärkeiden toimintojen toimintaedellytykset varmistetaan vesipuidedirektiivin mukaisesti, kun käytetään nimeämistä keinotekoiseksi tai voimakkaasti muutetuksi aina edellytysten täytyessä ja huomioidaan vesipuidedirektiivin mukaisten joustojen täysimääräinen käyttöönotto.
- Voimakkaasti muutetuksi nimeäminen alentaa vesistön tavoitetilaa. Nimeämiselle täytyy olla erityisen painavat, yksiselitteiset syyt. Nimeäminen on kohdistettava ja rajattava tarkasti ja aina on tarkasteltava vesistön etua.
- Säännöstellyt vesistöt ovat pääsääntöisesti keinotekoisia tai voimakkaasti muutettuja. Tällaisten vesimuodostumien luokittelussa on aina arvioitava toimenpidekokonaisuuden vaikutus tärkeälle käyttömuodolle. Vesivoiman osalta tämä tarkoittaa paitsi vaikutusta tuotantoon, myös säätökykyyn sekä toimitusvarmuuteen.
- Voimakkaasti muutetuiksi nimettyjen vesimuodostumien luokittelun tulee perustua johdonmukaiseen analyysiin ja arvioida mm. toimenpiteiden vaikutus ekologiseen tilaan sekä tärkeille käyttömuodoille.
- Oulujoen alin osa on suuressa määrin luonnontilainen, ei voimakkaasti muutettu.

5.VOIMAKKAASTI MUUTETTUJEN VESIMUODOSTUMIEN NIMEÄMINEN JA LUOKITTELU *(dia 2/2)*

Tiivistelmään

- Voimakkaasti muutetuiksi nimettyjen vesimuodostumien luokittelun tulee perustua johdonmukaiseen analyysiin ja arvioida mm. toimenpiteiden vaikutus ekologiseen tilaan sekä tärkeille käyttömuodoille.
- On kyettävä luotettavasti arvioimaan toimenpiteistä aiheutuva merkittävä haitta tärkeälle käyttömuodolle ja toimenpiteillä saavutettavissa oleva ekologinen hyöty.
- Luokittelussa haittaa tulee arvioida myös koko sähköjärjestelmän tasolla eikä pelkästään voimalaitos- tai vesimuodostumakohtaisesti. Voimataloudelle aiheutuvan merkittävän haitan määrittelyssä tulee ymmärtää sähköjärjestelmän monimuotoisuus ja tarpeet erilaisille tuotantolajeille.
- Keinotekkoisten ja voimakkaasti muutettujen vesimuodostumien osalta on myös tunnustettava, että hyvän saavutettavissa olevan tilaluokan määritelmien mukaan osa lajeista voi puuttua ja tilaluokka vastaa selvästi heikompaa luonnonvesimuodostuman tilaluokkaa.
- Voimalaitosten väliset patoaltaat eivät ole otollista elinympäristöä alaslaskeutuville vaelluspoikasille eivätkä kutuvaelluksellaan oleville nousukaloille vaan näiltä alueilta on näille vaelluskalojen elinkierron vaiheille saavutettavissa vain hävikkiä mm. predaation kautta ja vaellusten viivästymistä.
- On huomioitava, että yleiset kalastomuutokset ja kuormitukseen vaikuttavat toimet vaikuttavat vesielinympäristöjen tilan parantamiseen tähtäävien kunnostusten vaikuttavuuteen.
- Kunnostetut alueet eivät monin paikoin edelleenkään vastaa luonnontilaisia alueita esim. poikastuotantopotentiaalin osalta. Tämä tulee huomioida arvioitaessa toimenpiteiden vaikuttavuutta.

6. YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTI (SOVA)

Tiivistelmään

- Vaikutusten merkittävyyttä arvioitaessa on hyvä varautua myös erillisselvitysten tekemiseen, jolloin arviointi tukeutuisi tietopohjaan eikä tulisi virhetulkintoja. On myös mahdollista, että olemassa olevaa tietoa ei ole.
- Kustannusvaikutukset metsänomistajille ja koko metsäsektorille on kuitenkin pidettävä mahdollisimman pieninä ja toimenpiteiden kustannushyöty mahdollisimman suurena.
- Ympäristövaikutusten arvioinnin pohjalle on kerättävä laajasti kaikki uusin tutkimustieto. Jos tutkimustietoa ei ole tai se on hyvin hajanaista tai vanhaa, on se tuotava selkeästi arvioinnissa esiin.
- Ympäristövaikutusten arvioinnissa pitäisi ottaa huomioon myös tarkasteltavien osa-alueiden merkitys siten, että yhteiskunnan toiminnan ja ihmisten hyvinvoinnin kannalta merkittävimmät vaikutukset saavat suuremman painoarvon.
- Ympäristöselostuksessa esitettävät toimenpiteet pitää valita siten, että tavoitteet saavutetaan kokonaisuudessaan kustannustehokkaimmalla tavalla. Kustannustehokkuuden arvioinnissa pitää käyttää yhdenmukaisia ja realistisia kustannustietoja.
- Ympäristövaikutusten arvioinnissa selvitetään vesienhoitosuunnitelmassa tarkasteltavien toimenpiteiden tai toimenpideryhmien merkittävimmät ympäristövaikutukset. Vaikutuksia verrataan vaihtoehtoiseen tilanteeseen, jossa toimenpiteitä ei toteuteta. Koska arvioinnit perustuvat olemassa olevaan tietoon, voi joidenkin alueiden arviointi jäädä hyvinkin laihaksi.

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Palaute vesienhoidon toimeenpanosta

Aihepiirit

1. Yleistä toimeenpanosta
2. Valuma-aluelähtöisyys
3. Hajakuormitus
4. Rakennetut vedet
5. Ekologinen kompensatio
6. Ilmastonmuutos
7. Vihreä siirtymä ja kriittiset raaka-aineet
8. Kaavoitus
9. Yhdyskuntajätevedet

Kuva: Pixabay

1. YLEISTÄ TOIMEENPANOSTA (dia 1/4)

Tiivistelmään

Vesienhoidon toteutus ja toimenpiteiden kohdistaminen

- Toimenpiteillä, joita tähän mennessä on toteutettu, on vain vähän merkitystä vesien kokonaistilalle.
- Toteutus ei etene yksittäisten toimijoiden tai maanomistajien vastuulla.
- Vesienhoidon toimenpiteet tulee tunnistaa eri sektoreiden välisessä yhteistyössä.
- Toimenpiteiden toteutus tulee tehdä kustannustehokkuuden mukaisessa järjestyksessä.
- Toimenpiteiden toteutuksen tehostaminen on välttämätöntä.
- Vesienhoidon toimenpiteiden tulee jatkossakin perustua vapaaehtoisuuteen ja yhteistyöhön.
- Vesiensuojelutoimien tulee olla pakollisia ja niiden sitovuutta tulee lisätä.
- Viranomaistoiminnassa on tärkeää konkreettisten toimenpiteiden priorisointi ja vastuuttaminen.
- Kuormituksen vähentämistoimenpiteitä ei tule kohdistaa ainoastaan lupavelvollisiin toimijoihin; muidenkin kuormittajien toimenpiteiden sitovuusastetta tulisi tarkastella.
- Toimenpiteet tulisi voida ohjata kohteisiin, jotka ovat vaikuttavuudeltaan merkityksellisiä.
- Toimenpiteitä pitää edelleen kohdentaa ja parantaa kustannustehokkuutta.
- Tulevalla vesienhoitokaudella olisi panostettava toimenpiteiden toteutukseen ja uusien tutkimushankkeiden vähentämiseen.

1. YLEISTÄ TOIMEENPANOSTA (dia 2/4)

Tiivistelmään

Vesienhoidon toteutus ja toimenpiteiden kohdistaminen

- Toimien kokonaiskoordinoinnissa on kehitettävää, sillä toimet ovat hajautuneet eri hallinnonaloille ja kokonaisuus on sekava. Lisäksi vesiensuojelutoimia tehdään alueellisella tasolla, mikä edelleen monimutkaistaa kokonaisuutta.
- Yksittäisten toimenpiteiden järkevä kohdentaminen on tärkeää, mutta on huomioitava, että kaikki vesistöt tarvitsevat toimenpiteitä joko hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi, mutta myös hyvän ja erinomaisen tilan ylläpitämiseksi.
- Kansalaisten aktiivinen osallistaminen ja osallistuminen tukevat vesienhoidon onnistumista.
- Toimenpiteiden sitovuutta tulee lisätä. Ohjauskeinoilla voidaan saada huomattavasti nykyistä suurempi vaikuttavuus.
- Vesiensuojelun suurena haasteena on toimenpiteiden vapaaehtoisuus.
- Vapaaehtoisten toimenpiteiden osalta on erittäin tärkeää, että luodaan menetelmät ja resurssit maanomistajien kannustamiseen maa- ja metsätalouden vesiensuojelutoimenpiteisiin. Tämä korostaa valuma-alue- ja vesienhoitokoordinaatioon kykenevien toimijoiden määrän ja resurssien merkittävää lisäämistä.
- Kunnostettavien kohteiden ja käytettävien menetelmien priorisointi on vesienhoitosuunnitelmien tavoitteiden toteutumisen kannalta tärkeää.
- Konkreettisia toimenpiteitä toteuttavat tahot ovat aivan keskeisessä asemassa vesienhoidon tavoitteita saavutettaessa ja heidän määräänsä tulisi valtakunnallisesti merkittävästi lisätä.
- Kiintoaine- ja ravinnekuormitusta, sekä vesien tummumista ja lämpenemistä on tarkasteltava yhdessä kunnostusten ja ohjauskeinojen kanssa priorisoinnin vuoksi ja turhan työn välttämiseksi.

1. YLEISTÄ TOIMEENPANOSTA *(dia 3/4)*

Tiivistelmään

Vesienhoidon toteutus ja toimenpiteiden kohdistaminen

- Erillisiä hankkeita tulisi ryhmitellä laajemmiksi kokonaisuuksiksi ja niiden kestoa pidentää vaikuttavuuden kasvattamiseksi.
- Aiemmat vesienhoitosuunnitelmat ja niiden valmistelutyö ovat osoittaneet, ettei VPD:n tavoitteita saavuteta vapaaehtoisuudella.
- Vesienhoidossa toimenpiteiden kohdentamiseksi tarvitaan lisää tarkempaa tietoa ja laskelmia sekä ohjauskeinoja; esim. peltolohkokohtainen ravinnetietokanta olisi erinomainen toimenpiteiden ohjauksessa.
- Kaikkien päätösten ja toimenpiteiden tulee perustua vesitöistä ja niiden valuma-alueilta kerättyyn tietoon. Lisäksi on tehtävä riittävät selvitykset ennen hankkeeseen ryhtymistä.
- ELY-keskukset voisivat omatoimisesti esittää konkreettisia, tehokkaita vesiensuojelutoimia ongelma-alueille.
- Vesienhoidon vaikuttavuutta on lisättävä, jos vesienhoidon tavoitteet halutaan saavuttaa.

1. YLEISTÄ TOIMEENPANOSTA (dia 4/4)

Tiivistelmään

Yhteistyö

- Yhteistyön korostaminen vesienhoidossa on keskeistä; myös viranomaisten välinen yhteistyö ja muu kommunikaatio tulee olla toimivaa päällekkäisyyksien välttämiseksi.
- Valtioiden rajat ylittävä yhteistyö on huomion arvoista.
- Eri toimijoiden yhteistyön lisääminen on kannatettavaa, sillä vesiensuojelutoimet on sovittava yhteen toimijoiden tarpeiden kanssa.
- Hankesuunnittelussa ja vaikkapa YVA-menettelyissä yhteistyö viranomaisen ja hankealueen toimijoiden kesken vähentäisi lausuntovaiheen työtä ja helpottaisi hankkeiden etenemistä.
- Keskeisinä resursseina ovat myös viranomaiset, ja viranomaisten välisen yhteistyön ja kommunikaation tulee olla toimivaa päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Muut

- Kalatalousalueiden toimijat tulisi ottaa huomioon roolien ja vastuiden selkeytystä suunniteltaessa sekä osallistaan heitä prosesseihin aikaisessa vaiheessa.
- Valtionhallinnon ulkopuolisia asiantuntijatoimijoita, esim. vesiensuojeluyhdistyksiä, tulee entistä enemmän ottaa mukaan asioiden valmisteluun ja vesiensuojelutoimenpiteiden suunnitteluun siten, että toimia voitaisiin kohdistaa mahdollisimman kustannustehokkaasti eri alueille.
- Dokumentissa on hyvin nostettu esiin yhtenäisten käytäntöjen tarve, pysyvien vastuutahojen tarve ja resurssien ja osaamisen riittämättömyys.
- Päästöjen hallinta niiden syntylähteellä, kuten teollisuudessa, on kustannustehokkain tapa hallita kuormitusta ja kustannukset kohdentuvat pilaajalle saastuttaja maksaa -periaatteen mukaisesti.

2. VALUMA-ALUELÄHTÖISYYS (dia 1/6)

Tiivistelmään

- Valuma-aluekohtaisen suunnittelun tulee kattaa valuma-alueen kaikki maankäyttömuodot ja ottaa korostetusti huomioon kaikkien eri osapuolten tarpeet.
- Valuma-aluelähtöinen suunnittelu voi tarjota hyvän työkalun, mutta sen merkitys voi jäädä vähäiseksi ilman panostusta alueelliseen koordinointiin.
- Valuma-aluesuunnittelusta puuttuu käytännön toimintaan tähtäävä koordinoiva taho.
- Muun muassa vesieliöstön ja kalojen elinympäristökunnostusten suunnittelu on osa valuma-aluekohtaista suunnittelua.
- YM:n ja MMM:n tuore “Valuma-aluesuunnittelun tiekartta vuoteen 2030” tulee ottaa huomioon ja käyttöön.
- Valuma-aluesuunnittelun tiekartta on erityisen merkittävä askel rannikkovesien tilan parantamista ajatellen ja tiekartan avulla pystytään luomaan pysyvämpiä sidosryhmäverkostoja.
- Valuma-aluesuunnittelun edistämiseksi osaajajoukkoa ja yhteistyötä pitää monipuolistaa.
- Valuma-alueitasoista vesienhoidon ja suojelun suunnittelua tulisi käyttää entistä systemaattisemmin herkimpien ja riskialtteimpien kohteiden tunnistamiseen sekä sen määrittelyyn, millaisia tehostettuja vesiensuojelutoimia ja vesiensuojeluhankkeita riskikohteilla tarvitaan.
- Valuma-aluesuunnitteluun tulisi saada aikaan toimintamalli, jossa suunnittelu on koordinoitua ja vastuutahot nimetty, jotta varmistetaan se, että suunnitelma toteutetaan eikä se jää ”pöytälaatikkosuunnitelmaksi”.

2. VALUMA-ALUELÄHTÖISYYS (dia 2/6)

Tiivistelmään

- Valuma-aluelähtöinen suunnittelu ja toteutus on hankala toteuttaa suomalaisessa pirstoutuneessa metsänomistusrakenteessa, mikä vaatisi toteutuakseen koordinoivan tahon ja kokonaisuuksien hallinnan.
- Nykyisen lyhytjänteisen hanketoiminnan sijaan riittävä, pitkäjänteinen rahoitus verkostoille, edistäisi merkittäväällä tavalla valuma-aluesuunnittelua ja vesienhallintaa.
- Valuma-aluesuunnitteluun kannattaa yhdistää metsätalouden uuden kannustejärjestelmän METKA:n mahdollisuudet.
- Vesienhallintaan ja virtaamansäätöön perustuvilla menetelmillä voidaan viivyttää vesiä hallitusti valuma-alueen latvaosissa siten, että vältetään voimakkaiden sadejaksojen tai kevät- ja syystulvien yhteydessä alapuolisten peltöjen tulvahaitat.
- Monihyötyisyyden huomioimista ja luontopohjaisten ratkaisujen käyttö valuma-aluesuunnittelussa on tärkeää.
- Kuivuusriskien hallinta liittyy oleellisesti myös valuma-aluesuunnitteluun ja edellyttää kuivuusvaihteluiden huomioon ottamista ja ammattitaitoista suunnittelua koko valuma-alueella.
- Valuma-aluesuunnittelussa voitaisiin kehittää ja tiivistää yhteistyötä muun muassa METKA:an liittyvän suometsän hoitosuunnittelun ja viljelysten peruskuivatussuunnittelun välillä esimerkiksi mietittäessä kasteluun tarvittavan veden varastointia ja paikallisesti sopivia paikkoja ja tapoja valuma-alueella siten, että vesivarasto olisi hyödynnettävissä kuivuuden sattuessa oikeaan aikaan oikeassa paikassa.

2. VALUMA-ALUELÄHTÖISYYS (dia 3/6)

Tiivistelmään

- Valuma-aluesuunnittelun koordinaatio, toimijoiden ammattitaidon kehittäminen hyvien suunnitelmien aikaansaamiseksi ja maanomistajien aktivointi edellyttävät monipuolista ja jatkuvaa koulutusta ja tiedotusta.
- Valuma-aluesuunnittelu on tärkeää vesienhoidon ja vesistökuormituksen hillinnässä, mutta käsitettä on selkeytettävä.
- Osaamista valuma-aluetason suunnittelussa ja tarkastelussa sekä maa- ja metsätalouden yhdistetyssä vesienhallinnassa tulisi lisätä.
- Valuma-aluelähtöiselle vesien kuormituksen ja hallinnan kehittämiseksi ei ole jatkossa vaihtoehtoja.
- Valuma-alueperusteinen vesien ja kuormituksen hallinta on kannatettavaa.
- Idea vesienhoidon yhteistyömallien kehittämisestä valuma-alueilla eri toimijoiden välillä on kannatettava ajatus. Tehokas yhteistyö vaatii hyviä resursseja sekä osaamista. Tämän lisäksi on tärkeää huolehtia yhteistyötahojen vastuiden ja velvollisuuksien oikeudenmukaisesta jaosta.
- Valuma-aluelähtöinen toiminta edellyttää, että kustannusten ja hyötyjen kohdentuminen koetaan oikeudenmukaiseksi.
- Valuma-aluekohtaisen tarkastelun tulee ottaa eri osapuolten tarpeet huomioon.

2. VALUMA-ALUELÄHTÖISYYS (dia 4/6)

Tiivistelmään

- Vesienhallinnan tulee kattaa maa- ja metsätalouden lisäksi valuma-alueen muut maankäyttömuodot ja on tarpeen etukäteen miettiä vaihtoehtoiset toteutusmallit ja eri rakenteiden kunnossapito ja rahoitus.
- Valuma-aluelähtöisillä toimilla on mahdollisuus vaikuttaa osaltaan mm. virtaamien äärevöitymiseen ilmastonmuutoksen seurauksena.
- Valuma-alueiden osalta laajempi kohteiden priorisointi olisi tarpeen sen sijaan, että toteutetaan hankkeita, jotka nousevat paikallisesti esille.
- Valuma-aluelähtöisessä vesienhallinnassa voitaisiin ottaa paremmin huomioon ja satsata panostukset vaikuttavimpiin kohteisiin hajauttamatta niitä tehottomasti.
- Tulisi ymmärtää valuma-alueilla tehtävien toimenpiteiden hyvin laajat vaikutukset alapuolisiin vesimuodostumiin ja muun muassa vesieliöstöön.
- Riskialueiden kartoitus osana valuma-alue- tai muuta suunnittelua mahdollistaisi myös minimointivelvoitteen tapauskohtaisen ja joustavan soveltamisen.
- Riskialueiden tunnistamiseen ja etenkin metsätaloustoimien kumulatiivisten vaikutusten riskinarviointiin on käytössä toistaiseksi rajallisesti työkaluja, mutta mm. metsätaloudelle herkkien vesien paikkatietoaineisto on käytettävissä vesienhoidon suunnittelussa.
- Olisi tarpeen luoda pitkäjänteinen suunnitelma valuma-alueiden kunnostamiseksi.

2. VALUMA-ALUELÄHTÖISYYS (dia 5/6)

Tiivistelmään

- Pitkäjänteinen valuma-aluelähtöinen toimintamalli, jossa alueen vesiensuojelua ja toimenpiteiden toteuttamista ohjaa tietty tah, esimerkiksi kunta, järjestö tai vesiensuojeluyhdistys, on varsin toimiva.
- Valuma-aluekoordinaattorin avulla kyetään hankkimaan lisärahoitusta toimenpiteisiin ja näin takaamaan pitkäjänteinen alueellinen vesiensuojelu
- Jotta valuma-aluesuunnittelua saataisiin edistettyä laajassa mittakaavassa, on tunnistettu tarve kokonaisuuden koordinointiin alueellisella tasolla. Keskeistä on myös vaikuttaa maanomistajien toimintatapoihin kuormituksen synnyn ehkäisemiseksi.
- Toimiva VYYHTI-verkosto, merkityksen ja roolin valuma-aluekunnostusten edistämisessä ja koordinoinnissa. Kukin verkosto on omalla toiminta-alueellaan edistänyt valuma-aluekunnostuksia ja vesienhallintaan liittyviä toimenpiteitä, lisännyt maanomistajien ymmärrystä asiasta sekä kehittänyt alaan liittyvää osaamista.
- Vesienhallinnan ja valuma-aluekunnostusten edistäminen edellyttää paikallistuntemusta sekä tiivistä kontaktipintaa paikallisiin maanomistajiin ja paikallistoimijoihin.
- On tärkeitä kehittää eri maankäyttömuotojen vesiosaaajien yhteistoimintaa ja koordinaatiota valuma-alueella.
- Vapaaehtoisten toimenpiteiden osalta on erittäin tärkeää, että luodaan menetelmät ja resurssit maanomistajien kannustamiseen maa ja metsätalouden vesiensuojelutoimenpiteisiin, mikä korostaa valuma-alueen vesienhoitokoordinaatioon kykenevien toimijoiden määrän ja resurssien merkittävää lisäämistä.

2. VALUMA-ALUELÄHTÖISYYS (dia 6/6)

Tiivistelmään

- Hyvällä koordinoinnilla ja yhteistyöllä sekä eri tukijärjestelmiä hyödyntäen voidaan saada aikaan yhteensopiva vesiensuojeluratkaisujen kokonaisuus, jossa uomaverkoston eri osiin rakennetut vesiensuojelurakenteet voivat täydentää toisiaan eivätkä sulje toisiaan pois.
- Hyvällä koulutuksella ja tiedotuksella toimijat saadaan innostumaan valuma-alueella uuden METKA:n mukaisten suunnitelmien markkinoinnista ja laadinnasta. Kun maanomistajat saadaan aktiivisesti osallistumaan hankkeisiin voidaan laventaa metsänhoidon suositusten mukaisia käytäntöjä koko valuma-aluesuunnittelualueelle.
- Hyvin suunnitelluilla toisiinsa liittyvillä toimenpiteillä parannetaan muun muassa maa- ja metsätalouden vesienhallintaa, maan kasvukuntoa ja ääri-ilmiöihin varautumista, vaikutetaan pinta- ja pohjavesien tilaan ja hillitään maankäyttösektorin ilmastopäästöjä sekä lisätään vesiympäristöjen monimuotoisuutta.
- Kuivuusriskien hallintaa koskevassa luonnoksessa ehdotettujen ”alueellisten kuivuusryhmien” sekä paikallisten maa- ja metsätalouden vesiosaaajien yhteistyön kehittäminen ja tiivistäminen on kannatettavaa.
- Koska valuma-aluekoordinaattorien rooli valuma-aluesuunnittelun organisoijana on keskeinen, tulee koordinaattoreiden monipuoliseen koulutukseen panostaa.
- Suunnittelijoiden paikkatieto-osaamista tulee kehittää ja ylläpitää hyvien suunnitelmien aikaansaamiseksi.
- Resursseja tulee panostaa myös erilaisten suunnitelmien laadintaa helpottavien analyysitulosten hankintaan ja hyödyntämiseen valuma-aluesuunnittelun yhteydessä; esim. KUNNOS tai Suosimulaattori.

3. HAJAKUORMITUS *(dia 1/9)*

Tiivistelmään

Hajakuormitus yleisesti

- Hajakuormituksen aiheuttama ravinnekuormitus ja rehevöityminen eivät ole vähentyneet riittävästi toteutetuista toimenpiteistä huolimatta.
- Vedenlaatu ei ole juurikaan parantunut kahden hoitokauden aikana, joten käytettävissä olevien ohjauskeinojen valikoima ja resurssin määrä vaikuttaa riittämättömältä vaadittavien toimenpiteiden mittakaavaan ja aikatauluun nähden.
- Ravinteiden, kiintoainesten ja humuksen valunta maalta on suurin yksittäinen rannikkovesiä heikentävä tekijä.
- Olisi tarpeellista käynnistää valtakunnallinen hajakuormitushanke, jonka tavoitteena olisi luoda raamit yhteiselle toiminnalle huomioiden vesistöjen ja niiden valuma-alueiden luonto- ja käyttöarvot.
- Sektorirajat ylittävää yhteistyötä on lisättävä hajakuormituksen hillitsemiseksi. Tämä tulisi huomioida myös hallinnossa.
- Hajakuormituksen seuranta tulisi vahvistaa, jotta saadaan tietoa sekä hajakuormituksen vaikutuksista että vesiensuojelutoimenpiteiden tehokkuudesta.
- Suojavyöhykkeiden leventämistä metsien ja peltojen vesistöjen varrella tulisi edistää, jotta maanomistajille ei aiheutuisi lisää suoria kustannuksia.
- Biokierron ratkaisut tukevat vesien tilan parantamista, luonnon monimuotoisuuden ylläpitämistä, valuma-alueen vesimäärien hallintaa ja ilmastonmuutokseen sopeutumista.

3. HAJAKUORMITUS (dia 2/9)

Tiivistelmään

Hajakuormitus yleisesti

- Maanomistajien tai esimerkiksi metsäteollisuuden jalostusketjun osallistamiseen tulisi löytää tehokkaampia keinoja, mikä voi edellyttää lainsäädännön kehittämistä koskien muun muassa ojitusta.
- Valuma-alueiden maa- ja metsätalousalueiden vesienhoidon kysymykset: virtaamahallinta, ravinteiden huuhtoutumisen ja eroosion ehkäiseminen sekä ojaverkostossa liikkuvan kiintoaine- ja ravinnekuorman pysäyttäminen ovat käytännön toimenpiteiden osalta pitkälti yhteneväisiä riistaelinympäristöjen hoidon kanssa.
- Luonnonmukaisen peruskuivatuksen periaatteita tulee painottaa maa- ja metsätalouden peruskuivatuksessa.
- Erityisesti tulee pohtia ojitukseen liittyvien ohjauskeinojen tiukentamista.
- Tukijärjestelmien kehittämisessä tulisi hyödyntää LUKEn selvityksiä ja politiikkasuosituksia.
- Veronmaksajien varojen käyttöä tuki- ja rahoitusjärjestelmissä tulisi suunnata enemmän yhteiskunnallisten etujen ja ennaltaehkäisyn suuntaan.
- Tuet hajakuormitussektoreilla tulisi kohdentaa nykyistä paremmin ympäristöhyötyihin. Haittojen korjaamisen sijaan tulisi painottaa vaikutusten ennaltaehkäisyä.
- Vaikuttavat toimenpiteet ovat mahdollista aiheuttamatta elinkeinoille taloudellista haittaa. Lisäksi haittaa voidaan kompensoida tehokkailla tukijärjestelmillä, siirtymäajoilla ja laajentamalla rahoituspohjaa yksityiselle puolelle.
- Vesiensuojelun ja tulvanhallinnan kannalta kustannustehokkaat ja pitkällä aikavälillä merkittävimmät toimenpiteet tehdään ongelmien alkulähteillä peruskuivatuksen piirissä olevien alueiden ojaverkostossa.

3. HAJAKUORMITUS (dia 3/9)

Tiivistelmään

Maatalous

- Tehokkaiden vesiensuojelutoimien käyttäminen kuormittavimmilla alueilla tulee olla elinkeinotoiminnan ehtona.
- Tuki- ja kannustinjärjestelmä vaatii kehittämistä, jotta sen avulla pystyttäisiin ohjaamaan maataloudessa käytettäviä vesienhoidon tilaa parantavia toimenpiteitä haluttuun suuntaan.
- Kovin tulvaherkkiä maita ei tulisi viljellä ja vuosittain tulvien alle jäävien peltojen ja eroosioherkkien rinnepeltojen muuttamista suojavyöhykkeiksi on tuettava riittävästi.
- Orgaanisten kierrätyslannoitteiden ja maanparannusaineiden kestäväään käyttöön tulisi kiinnittää enemmän huomiota, koska ne lisäävät maaperän orgaanisen aineksen määrää, joka toimii puskurina ravinnehuuhtoumille.
- Maataloustoimenpiteiden rahoituksessa ja toteutuksessa tulisi panostaa entistä enemmän maan rakenteen ja kasvukunnon parantamiseen sekä järkevään vesienhallintaan.
- Turvepelloilla sekä niiden ojituksella ja vesienhallinnalla on merkittävä rooli vesistökuormituksessa, mutta myös kivennäispelloilta tulevaa kuormitusta tulisi tarkastella nykyistä tarkemmin.
- Investointitukien avulla olisi huolehdittava siitä, että karjatilojen lantavarastot ovat riittäviä, mikä vähentää karjanlannan levitystä syksyllä.
- Haittojen vähentämiseksi glyfosaattitorjunta-aineen levitykselle voisi harkita kieltä syyskuun lopun jälkeen.
- Koko ruokaketjun vesivastuullisuuden kehittäminen on yksi mahdollisuus vesienhoitotyön edistämisessä.

3. HAJAKUORMITUS (dia 4/9)

Tiivistelmään

Maatalous

- Maatalousympäristössä riistalle oleelliset suojapaikat ja talviaikainen ravinto toimivat myös vesienhoidon hyväksi.
- Maatalousyrittäjien neuvonnan ja tiedotuksen tehostamisesta on huolehdittava.
- Tila- ja yritysکوhtaisten neuvonnan tulisi perustua viljelijöiden ja yrittäjien itsensä valitsemaan teemaan ja se tulisi tehdä tilaajan tarpeen ja tilanteen mukaan.
- Vaikuttavuutta ja toimenpiteiden konkretisoitumista tilatasolla parantaisi se, että viljelijälle osoitetaan tutkimuksen keinoin paremmin toimenpiteen hyödyt ja edut esim. pienentyneiden kustannusten tai parempien satojen kautta.
- NEUVO-rahoituksen on oltava riittävä.
- Vesienhallintaratkaisut, kuten säätösalaajitus, ovat happamien sulfaattimaiden aiheuttamien vesistöhaittojen osalta hyviä vesiensuojelutoimia, joiden määrää on tarpeen edistää.
- Maataloudessa liiallinen vesi tulee poistaa nopeasti pellolta, mutta toisaalta maan tulisi kuitenkin pidättää mahdollisimman paljon vettä kasvien käyttöön. Tästä johtuen on tärkeää puhua pellon vesitalouden hallinnasta.
- Korotettu pohjavedenpinta on tehokas keino vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, mutta tarvitaan parempaa tietoa, miten se vaikuttaa vesienhoidon tavoitteisiin.
- Tarvitaan lisätietoa pohjavedentason korkeuden ja vaihtelun vaikutuksista happamilta sulfaattimailta tulevaan kuormitukseen.

3. HAJAKUORMITUS (dia 5/9)

Tiivistelmään

Metsätalous – Haitat ja haasteet

- Vesienhoidon tilaluokituksen ja tilatavoitteiden ohjausvaikutus on metsätalouden toimenpiteiden osalta käytännössä vähäinen.
- Metsätalouden suurin vaikutus vesien tilaan on valtavilla historiallisilla ojitushankkeilla, nykyisillä kunnostus- ja uudistusojituksilla sekä ojitusmätästyksillä.
- Turvemaametsien merkitys puuntuotannossa on huomattava ja on tärkeää, että metsänkasvatukselle tarpeellisia suometsähankkeita voidaan tehdä jatkossakin.
- Entistä useammin hakkuukohteina on myös turvemaiden metsiä, joiden pinta-alaosuus on alueen metsämaan alasta noin 40 %.
- Metsätalouden tulevaisuuden haasteena on erityisesti turvemaiden metsien lisääntyvästä uudistamisesta aiheutuvan vesistökuormituksen hallinta sekä parhaiden vesiensuojelukäytäntöjen laaja ja laadukas käyttöönotto.
- Tilatavoitteet ovat viranomaisia sitovia muun muassa yksittäisten hankkeiden lupaharkinnassa, mutta metsätalouden toimenpiteet eivät kuitenkaan tyypillisesti ole luvanvaraisia.
- Puun kysyntä on lisääntynyt Oulujoen–lijoen vesienhoitoalueella Venäjän tuonnin loppumisen ja puuta käyttävän teollisuuden lisääntymisen vuoksi.

3. HAJAKUORMITUS (dia 6/9)

Tiivistelmään

Metsätalous – Haitat ja haasteet

- Rantavyöhykkeiden tilan puutteellinen huomioiminen koskettaa erityisesti metsätaloutta; tutkimustiedon riittämättömyys puroluonnon tilasta ja metsätalouden vaikutuksista siihen on pitkään jatkunut ongelma ja hidaste käytännön ongelmien korjaamiseksi.
- Vesilaki mahdollistaa ojitukset alueilla, joilla ojitukselle ei ole metsähoidollista tarvetta.
- Viranomaiset eivät pysty ojitusilmoitusten perusteella puuttumaan yksittäisten hankkeiden toteutukseen.
- Metsätaloushankkeissa luvantarvekynnystä ylittyy äärimmäisen harvoin, eivätkä valvontaviranomaiset pysty ottamaan huomioon useiden hankkeiden kumulatiivisia vaikutuksia arvioidessaan luvantarvekynnystä.

3. HAJAKUORMITUS (dia 7/9)

Tiivistelmään

Metsätalous – Haittojen lieventäminen

- Alueella on tärkeä lisätä jatkuvapeitteistä metsänkasvatusta sekä jatkaa soiden ennallistamis- ja vedenpalautushankkeita.
- Puuston kasvuun riittää huomattavasti nykyistä pienempi kuivatussyvyys, joten hyvällä suunnittelulla muun muassa ravinnekuormitus vähenee.
- Matalamman ojitussyvyyden käyttö mahdollistaisi vesien pidättämisen ojitusalueilla käyttäen erilaisia, muun muassa valuntaa tasaavia vesiensuojelurakenteita; esim. pohja- ja putkipadot.
- Ojitussuunnittelussa tulee edelleen korosta kaikkein tehokkaimpien vesiensuojelumenetelmien käyttöä; mm. pintavalutus, kosteikot ja vesien palauttaminen kuivatetuille soille.
- Heikkotuottoisten ojitusalueiden ennallistamista on syytä lisätä ja käyttää kyseessä olevia alueita mahdollisuuksien mukaan myös vesienjohtamiseen kunnostusojitetuilta soilta.
- Vesien johtamiseen soveltuvat suot löytyvät metsäkeskuksen paikkatietoaineistoista.
- Vesiensuojelun edistämiseksi voidaan luopua taloudellisesti kannattamattomien suometsien ojien kunnostamisesta ja hyödyntää alueita ennallistamisessa.
- Jatkuvapeitteisen metsänkasvatuksen osuus on vähitellen lisääntynyt, mikä vähentää kunnostusojitustarvetta päätehakkuissa.
- Rämeiden jaksollinen kasvatus todennäköisesti jatkuu ja niillä tulisi välttää laajempia avohakkuita ja uudistaa puustoa vaiheittain; esim. kaistalehakkuu.

3. HAJAKUORMITUS (dia 8/9)

Tiivistelmään

Metsätalous – Haittojen lieventäminen

- Valuma-aluekohtaisesta suunnittelusta saadaan tukea kohdekohtaiseen suunnitteluun. Näin kokonaisuudesta tulee paremmin hallittu.
- Metsätalouden kattavat, vapaaehtoiset standardit tukevat entistä tehokkaammin vesienhoitotyötä.
- Metsätaloudessa tarvitaan edelleen vesitalouden järjestelyä: tarpeettoman syviä ojia vältetään ja ojasyvyyttä madalletaan, toteutetaan erilaisia vesiensuojelurakenteita, kannattamattomien suometsien ojien kunnostamisesta luovutaan, siirrytään peitteiseen metsänkasvatukseen siihen soveltuvilla kohteilla ja alueita ennallistetaan.
- Vesistöjen varsien rantametsien suositukset on korjattava vastaamaan metsälain sisältöä. Tulkintojen kirjavuus vähenee kriteerien selkeällä määrittelyllä.
- Metsätalouden piirissä toimivien osalta koulutuksen ja neuvonnan tarve on kasvanut.
- Metsäalan toimijoiden viestinnässä ja koulutuksessa tulisi jatkuvasti korostaa matalampaa ojitusta, tuhkalannoitusta, ennallistamista ja vesien palauttamista, sekä tehokkaimpien vesiensuojelumenetelmien käyttöä.
- Metsätalousalueilla tulee noudattaa riistametsänhoidon periaatteita.
- Metsätalouden vesiensuojelutoimenpiteisiin tulisi käyttää markkinoilta kerättyä rahoitusta, jotta toimenpiteitä voidaan kohdentaa tarkemmin ja sektorirajat ylittäen.
- Metsätalouden vesiensuojelussa painopiste tulee olla vapaaehtoisuuteen perustuvissa toimissa sekä vesilain ja ympäristönsuojelulain kautta tapahtuvassa säätelystä.

3. HAJAKUORMITUS (dia 9/9)

Tiivistelmään

Metsätalous – Haittojen lieventäminen

- Metsistä tulevaa hajakuormitusta voidaan edelleen parhaiten vähentää vapaaehtoisuuteen perustuvilla toimilla sekä vesilain ja ympäristönsuojelulain kautta yhteiskunnan maksamalla korvauksella.
- Jatkovapeitteistä metsänkasvatusta voidaan suosia vain sille soveltuvilla kohteilla, mutta valtamenetelmäksi se ei sovellu; esim. rehevimmät korvet.
- Metsätalouden toimenpiteet ja ohjauskeinot ovat ohjaamassa toimintaa oikeaan suuntaan.
- Vesilakia tulisi muuttaa velvoittavampaan suuntaan siten, että voitaisiin paremmin ottaa huomioon metsätaloushankkeiden kumulatiiviset vaikutukset.

4. RAKENNETUT VEDET *(dia 1/8)*

Tiivistelmään

Yleistä

- Vesienhoidon tavoitteiden ja esim. tulvasuojelun ja voimatalouden yhteensovittaminen tulee pitää keskiössä ja ymmärtää näiden kaikkien merkitys yhteiskunnan kannalta.
- Vesienhoidon tavoitteita tuleekin pyrkiä tavoittelemaan yhteistyössä ensisijaisesti vapaaehtoisten toimien kautta huomioiden rakennetuissa joissa mm. yhteiskunnan kannalta tärkeät tarpeet kuten energiantuotanto.
- Vesirakentamisen vaikutukset vesistön tilaan on kyllä todettu jokaisessa vesienhoitosuunnitelmassa, mutta mitään toimenpide-ehdotuksia vesivoiman haittojen vähentämiseksi ei ole tehty. Aikaisemmat vesienhoitosuunnitelmat eivät ole millään tavalla edesauttaneet vesistön tilan parantamista.
- Suurten voimatalousvesistöjen hankkeita viedään eteenpäin pieninä toimina, joihin sidottu niin haitankärsijät kuin viranomaisetkin, mikä mm. hämärtää vastuunjakoa ja vaikeuttaa haitanaiheuttajan tunnistamista.
- Vähätuottoisia pienvesivoimaloita tulisi purkaa suunnitelmallisesti.

4. RAKENNETUT VEDET (dia 2/8)

Tiivistelmään

Säännöstely – Alueellinen palaute

- Oulujoella tulisi toteuttaa selvitys ja uudelleensuunnittelu juoksutuksille ja säännöstelykäytännöille, jotta ne tukisivat ohitusuomia vaellusreittinä ja lisääntymisalueena. Lisäksi tulisi määritellä ja määrätä ekologinen ympäristövirtaama.
- Montan voimalaitoksen kohdelle tulee palauttaa ympäristövirtaama, mikä tarkoittaa luonnonmukaista ohitusuomaa.
- Pintamojärven säännöstelyssä on monia ongelmia, jotka tulisi ratkaista.

Säännöstely – Yleinen palaute

- Lyhytaikaissäännöstelyä pitäisi ehdottomasti seurata tuntitasolla ja tiedot pitäisi olla julkisesti helposti saatavissa esimerkiksi Hertta-tietojärjestelmässä nykyisten vuorikausikeskiarvojen sijasta.
- Lupaehtoja tulisi tarkentaa lyhytaikaissäännöstelyn haittojen minimoimiseksi.
- Lyhytaikaissäännöstelyn aiheuttamat vahingot tulisi korjata ja lisävahinkojen syntyminen estää.
- Lyhytaikaissäännöstelyn haittavaikutuksia tulisi vähentää määrittelemällä ympäristövirtaamat voimalaitosten lupiin ja lieventämällä lyhytaikaissäädöstä viikkosäännöstelyksi kesäajaksi.
- Lyhytaikaissäännöstelystä saatavat tiedot tulisi tehdä avoimiksi ja ongelmiin pitäisi puuttua lupia päivittämällä.
- Haitallinen lyhytaikaissäännöstely on kiellettyä, jos sitä ei ole erikseen sallittu voimalaitosluvuissa.

4. RAKENNETUT VEDET (dia 3/8)

Tiivistelmään

Säännöstely – Yleinen palaute

- ELY-keskus hyväksyy nykymuotoisen voimakkaan lyhytaikaissäännöstelyn, vaikka sitä ei ole lupaehdoissa erikseen nimenomaisesti sallittu ja siitä aiheutuu merkittäviä vahinkoja sekä ympäristölle että jokivarren asukkaille.
- ELY-keskuksen pitäisi valvoa ja puuttua selkeämmin lupaehtojen vastaiseen toimintaan.
- Viranomaisen on ryhdyttävä toimiin säännöstelyhaittojen vähentämiseksi vesilain 19:7 §:n perusteella.
- Sähkömarkkinoiden muuttumisen vuoksivoimalaitoksia käytetään mm. Oulujoella taloudellista hyötyä tavoitellen tavalla, joka ei ole ympäristön kannalta kestävä.
- Virtaamasäätelyn ekologisia vaikutuksia tulisi kartoittaa paremmin tietopohjaisten hoitosuunnitelmien laatimiseksi.
- Vesivoimaloiden virtaamien suuret ja nopeat vaihtelut ovat moniongelmaisia vesiluonnolle ja myös vesistöjen virkistyskäytölle.
- Säättövoimatuotannon lisääntymisen paineessa on tärkeää huomioida vesistöjen ekologiset tarpeet ja yhteensovittaa säännöstelykäytäntöjä vaelluskalojen ylös- ja alasvaelluksen tarpeisiin. Yhteensovittamisessa tulee hyödyntää uusinta tutkimustietoa.
- Säännöstely aiheuttaa jokivesien virtaaman ja pinnankorkeuden nopeita vaihteluita, mikä lisää rantavyöhykkeen eroosiota ja kiintoaineen määrää vedessä.
- Säännöstelyn haitat tulee huomioida myös pumppuvoimalaitoksissa.

4. RAKENNETUT VEDET (dia 4/8)

Tiivistelmään

Säännöstely – Yleinen palaute

- Säännöstelyn muutokset voivat haitata voimataloutta ja tulvasuojelua, mikä vaatii eri intressien yhteensovittamista; myös maatalouden tarpeet on huomioitava.
- On muodostunut käsitys, että nykyisissäkään lupaehdoissa kuvattuja velvoitteita ei tarvitse noudattaa.

4. RAKENNETUT VEDET (dia 5/8)

Tiivistelmään

Kalankulku ja vaelluskalat – Alueellinen palaute

- Kaikki potentiaaliset lisääntymisalueet Montan alapuolella tulisi kartoittaa ja kunnostaa hyvän saavutettavissa olevan tilan saavuttamiseksi joen alaosaan vuoteen 2027 mennessä.
- Oulujoen-lijoen vesienhoitoalueella keskeisin suoraan kalakantoihin liittyvä asia on kalojen vaellusyhteyksien palauttaminen kaikkiin rakennetuissa vesistöissä sijaitseviin voimalaitospatoihin, ensisijaisesti lijoen vesistössä ja Oulujärveen laskevissa vesistöissä.
- Oulujokeen on avattava kaikille lajeille sopiva ja ympäri vuoden toimiva vaellusyhteys patojen ohi. Vaelluskalojen luonnollisesti lisääntyvät kannat on palautettava.
- Asiakirjassa luetellut toimenpiteet eivät ole edistäneet vesistön vapaata liikkumista patorakeintein suljetuissa vesistöissä, kuten li- ja Oulujoet.

Kalankulku ja vaelluskalat – Yleinen palaute

- Kalaesteiden poistamiseksi tulisi tarkastella kerralla koko uomaa tai merkittävää osaa uomasta, jotta vaikutus olisi mahdollisimman suuri.
- Ekologiset lokerot ja niiden täyttyminen tulee huomioida vaellusratkaisujen vaikutuksia arvioitaessa.
- Vaelluskalojen kulkemisen mahdollistavista vaihtoehdoista kannatettavimpia ovat luonnonmukaiset ohitusuomat.

4. RAKENNETUT VEDET (dia 6/8)

Tiivistelmään

Kalankulku ja vaelluskalat – Yleinen palaute

- Muualta saatujen kokemusten ja muu muassa kirjallisuuslähteiden perusteella vaellusratkaisuiden keskimääräisten tehokkuuksien tulisi esimerkiksi lijoen kaltaisella viiden voimalaitoksen voimalaitosketjulla olla niin korkea vaellusestettä kohden, että on nykytietämyksen valossa erittäin todennäköisesti tehokkainta turvata vaelluskalakantojen jatkokehitys nykyisiä toimia tehostamalla ja harkita uusien vaellusratkaisuiden rakentamista vasta kertyneen tutkimustiedon ja kokemusten perusteella.
- Laajamittainen vesirakentamisen haittojen korjaaminen pitää saada käyntiin, erityisesti vaelluskalojentulevaisuuden turvaamiseksi. Luonnonmukaiset kalatiet, riittävä ympäristövirtaama, äkillisten virtaamapiikkien rajoittaminen, lisääntymisalueiden palauttaminen tai korvaavien rakentaminen ovat vaadittavia toimia. Koskikunnostusten ja kalateiden lisäksi ekologista kunnostusta pitää tehdä myös tasamaan kanaviksi peratuilla jokiosuuksilla.
- Vesistörakentamisen kalojen liikkumiselle aiheuttamia haittavaikutuksia tulee vähentää monipuolisesti suurista patorakennelmista aina pienimpiin tierumpujen vaellusesteisiin.
- Lukuisat vaellusesteet vaikuttavat haitallisesti virtavesien tilaan ja vesienhoidon tavoitteena tulisi olla ensisijaisesti näiden esteiden poistaminen. Minimimenettely olisi tekninen tai luonnonmukainen kalatie.
- Kalojen kulkuesteiden poistaminen muiden töiden, kuten teiden peruskunnostusten yhteydessä on kustannustehokasta.
- Kalojen vaelluskäyttäytymisen osalta tulee ensisijaisesti pyrkiä yhteensovittamaan säännöstely/vesivoimatuotanto ja vaelluskäyttäytyminen tutkimusten ja selvitysten kautta ja pyrkiä näin löytämään ratkaisuja molempien mahdollistamiseksi.

4. RAKENNETUT VEDET (dia 7/8)

Tiivistelmään

Kalankulku ja vaelluskalat – Yleinen palaute

- Ympäristöviranomaisilla on merkittävä rooli selvittää niin kutsuttu omistajuutta tai lupaa vailla olevat vaellusesteet ja edistää niiden poistamista.
- Ympäristöviranomaisen tulisi nostaa esille myös vaellusesteiden poistamiseen osoitetun rahoituksen riittämättömyyttä poliittisille päättäjille.
- Myös valuma-alueitasoinen ennallistaminen ja virtavesien kunnostus ovat tärkeitä toimia vaelluskalojen elinympäristöjen kunnostamiseen.
- Ympäristövirtaaman määrittely ja käyttöönotto sekä kalateiden ja alasvaellusreittien rakentaminen ovat esimerkkejä ratkaisevan tärkeistä toimenpiteistä kalakantojen elvyttämisessä.
- Poikastuotantoalueita on palautettava jokia ja koko vesistöä kunnostamalla, vanhoja uomia vesittämällä ja säännöstelykäytäntöjä parantamalla.
- Kalojen elinkierron mahdollistamiseen tähtäävien toimenpiteiden tulee olla teknologianeutraaleja ja huomio tulee keskittää tavoitteisiin ja lopputuloksiin keinojen sijaan. Tarvitaan siten kokonaistarkastelua paitsi vesimuodostumakohtaisesti, myös laajemmin muun muassa vihreän siirtymän tarpeet huomioiden.

4. RAKENNETUT VEDET (dia 8/8)

Tiivistelmään

Kalankulku ja vaelluskalat – Yleinen palaute

- Kalatalousvelvoitteet on suunnattava laitospoikasten istutuksista luontaisten lisääntymisaluiden elvyttämiseen. Kirjolohen istutukset pitää lopettaa.
- VPD:n ympäristötavoitteiden toteuttaminen edellyttää kaikkiin voimalaitoksiin erityisesti kalateitä ja niihin ekologista virtaamaa.
- Vaelluskalat tulee ottaa huomioon merenhoidon lisäksi myös vesienhoidon suunnitelmissa: vaellusesteet pitää avata ja kutualueita kunnostaa. Uusia voimalaitospatoja tai tekoaltaita ei enää pidä rakentaa.
- Lapin ELY-keskuksen tekemää hakemusta ja suunnitelmaa kalatalousvelvoitteiden muuttamiseksi ja päivittämiseksi tulee edistää.
- Muutokset pohjaveden purkautumismäärissä ja laadussa ovat heikentäneet esimerkiksi lohikalojen kudun onnistumista. Asiaan tulisi kiinnittää jatkossa erityistä huomiota.
- Virtavesikunnostusten vaikuttavuus on sidoksissa valuma-alueen tilaan, ja siksi kunnostussuunnittelussa on tärkeä tunnistaa ja priorisoida ensi vaiheen toimenpiteet valuma-alue ja kohdekohtaisesti.
- Erityisesti pienten virtavesien osalta on syytä kiinnittää huomiota tien alitusrakenteiden esteellisyyteen kalojen tai rapujen kululle.

5. EKOLOGINEN KOMPENSAATIO

Tiivistelmään

- Hankkeiden haitallisia vaikutuksia tulisi ensisijaisesti vähentää hyvällä suunnittelulla, ei kompensoimalla haittaa toisaalla.
- Jos kompensatio otettaisiin käyttöön vesienhoidossa, sen tulisi olla vapaaehtoista. Toisaalta mikään ei estä kompensointia jo nyt.
- Kompensaatioiden suunnittelussa voi hyödyntää luontoarvot.fi-palvelua, joka on markkinapaikka kohteille, joilla voidaan turvata luonnon monimuotoisuutta ja edistää luonnonsuojelua.
- Kompensaation pakollisuus toisi uusia toteuttamismahdollisuuksia, mikä on tärkeää ennallistamisasetuksen astuessa voimaan.

6. ILMASTONMUUTOS

Tiivistelmään

- Toimia tarvitaan valuma-alueiden vedenpidätyskyvyn parantamiseksi ja hukkaojitusalueiden ennallistamiseksi.
- Vedenhallinnan merkittävä parantamiseen valuma-alueilla ja luontopohjaisten ratkaisujen hyödyntämiseen on resursoitava enemmän tulevaisuudessa.
- Veden varastoinnin merkitys kasvaa, mutta toteutus riippuu alueen asukastiheydestä ja veden käyttäjien määrästä.
- Tulevaisuudessa veden käyttöä voidaan joutua priorisoimaan tarkemmin eri toimijoiden kesken, huomioiden vesistöjen virkistyskäyttö ja kalojen elinolosuhteet.
- Ilmastonmuutoksen vaikutusten ennakointi ja arviointi on tärkeää myös muilla osa-alueilla kuin valuma-aluesuunnittelussa ja vesienhallinnassa.
- On tärkeää tunnistaa ELY-keskuksen uusi, valtakunnallisesti toimiva ilmastoyksikkö resurssina ja varmistaa uusimman tutkimustiedon jalkauttaminen.
- Sään ääri-ilmiöiden lisääntyminen kasvattaa tulva- ja kuormitusriskiä.
- Tulevaisuudessa tarvitaan enemmän vettä kasteluun, mikä voi vaatia veden käytön priorisointia.
- Veden riittävyyden perustaksi tarvitaan valuma-aluesuunnittelua.
- Ilmastonmuutos tulee voimistamaan monia maankäytön vesistövaikutuksia, joten on hyvin mahdollista, että vesienhoidon tavoitteet karkaavat yhä kauemmas, mikäli vesienhoidon ohjauskeinoja ja käytänteitä ei merkittävästi muuteta.
- Vesivoiman rooli tulvasuojelussa ja kuivuuteen varautumisessa tulee tunnistaa.

7. VIHREÄ SIIRTYMÄ JA KRIITTISET RAAKA-AINEET *(dia 1/2)*

Tiivistelmään

- Vesienhoidon tavoitteiden yhteen sovittamisessa on vihreän siirtymän ohella huomioitava EU:n kriittisten raaka-aineiden tuotannon hankkeet.
- Vesienhoidossa niin valuma-alueilla kuin vesistöissäkin on huomioitava vihreän siirtymän (muun muassa tuulivoima- ja aurinkoenergiahankkeet) vaatimukset vesienhoidon kannalta sekä itse vihreää siirtymää tukevan toiminnan kannalta (esimerkiksi säätövoimatarpeen kasvu ja sen tuotantoedellytykset).
- Uusien hankkeiden ympäristövaikutukset tulee selvittää ja estää.
- Vihreän siirtymän hankkeiden ympäristövaikutukset tulee tunnistaa ja huomioida sekä sovittaa hankkeet yhteen vesienhoidon tavoitteiden kanssa.
- Erityisesti kaivosten ja akkutehtaiden vesistövaikutukset ovat huolenaiheena.
- Aurinkoenergian tuotanto on kasvussa ja aurinkovoimakentillä voi olla vesistövaikutuksia, varsinkin jos ne sijoittuvat entisille turpeennosto alueille.
- Tuuli- ja aurinkoenergia hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee huomioida voimaloiden määrän ja niiden sijoittumisen vaikutukset laajasti mukana lukien vaikutukset ihmistaloudelle ja luonnon taloudelle.
- Tuuli- ja aurinkovoiman tuottajien osaamista vesistövaikutuksista ja velvoitteita haitallisten vaikutusten lisäämisestä pitää lisätä.

7. VIHREÄ SIIRTYMÄ JA KRIITTISET RAAKA-AINEET *(dia 2/2)*

Tiivistelmään

- Monet vihreän siirtymän hankkeet aiheuttavat vesistöille haittavaikutuksia ja ottaen huomioon hankkeiden määrän merkittävän kasvun, haittavaikutuksia on kyettävä minimoimaan mahdollisimman paljon.
- Vihreän siirtymän hankkeissa huomioidaan vesienhoidon tavoitteet suunnittelun alusta lähtien.
- Merituulivoimapuistojen, kaapeleiden ja kumulatiivisten vaikutusten arviointia samoin kuin vaikutusten arviointia esimerkiksi jääpeitteeseen ja vaelluskaloihin tulisi kehittää.
- Suunnittelukierroksella tulee yhteensovittaa vesienhoidon tavoitteet vihreän siirtymän ja ilmastotavoitteiden kanssa ja ottaa muun muassa huomioon kansallisen energia- ja ilmastostrategian näkökohdat.

8. KAAVOITUS

Tiivistelmään

- Kaavoituksen tulee jatkossakin toimia ensisijaisesti maankäyttömuotojen yhteensovittamisen välineenä.
- Kaavoitus soveltuu huonosti maa- ja metsätalouden vesiensuojeluun.
- Kaavalla ei voida velvoittaa tai ohjata aktiivisiin toimenpiteisiin.
- Kaavoitus soveltuu parhaiten pistekuormituksen hallintaan ja kuormituksen ohjaamiseen herkkien alueiden ulkopuolelle.
- Valuma-alueilla tulee ottaa käyttöön kaavoituksen keinoja vesiensuojelussa; muun muassa vapaat rannat tulee turvata. Rantarakentamisen vesistövaikutukset tulee ottaa kattavammin huomioon.
- Vesiensuojelun näkökohtien huomioiminen kaavoituksessa kaipaa kehittämistä.
- Haja-asutusalueen jätevesiverkoston laajentamista tulisi tarkastella ja sen laajentuessa varmistaa riittävä liittyminen, jotta tekniset ja taloudelliset edellytykset täyttyvät.

9. YHDYSKUNTAJÄTEVEDET

Tiivistelmään

- Viemärlaitostoiminnan toimintavarmuuden parantaminen sekä verkostojen hallinnan sekä oikea-aikaisen ja riittävän saneeraamisen edistäminen ovat tärkeitä kehittämiskohteita. Korostamme kuitenkin, että viemäriverkostoista ja puhdistamoilta tapahtuvien ohitusten vesistövaikutuksia tulisi selvittää objektiivisesti ja suhteuttaa vaikutukset myös muuhun kuormitukseen; erityisesti rankkojen sateiden aikaan vesistöön kohdistuu normaalia enemmän kuormitusta monesta päästölähteestä.
- Häiriöpäästöjä voidaan vähentää hulevesien hallinnalla, mutta kokonaan niistä ei voida päästä eroon millään toimenpiteellä.
- Hulevesien erottelussa yhteistyö toimijoiden välillä on tärkeää; myös neuvonta ja maksut tulisi ottaa huomioon.
- Vesihuoltolaitokset ovat tunnistaneet tarpeen jätevesiviemäriin päätyvien hulevesien vähentämiseksi ja ryhtyneet toimenpiteisiin. Tuloksia täytyy kuitenkin odottaa maltillisesti.
- Vesilaitosten näkökulmasta on tärkeää tunnistaa merkittävimmät päästölähteet viemäriin ja kartoittaa keinot päästöjen vähentämiseen, kuten hyvät käytännöt, laajennettu tuottajavastuu, paikallinen esikäsittely tai aineiden korvaaminen.

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Palaute vesienhoidon ohjauskeinosta

Aihepiirit

1. Tieto ja tietoisuus
2. Rahoitus
3. Lainsäädäntö

Kuva: Pixabay

1. TIETO JA TIETOISUUS *(dia 1/4)*

Tiivistelmään

Koulutus ja neuvonta

- Koulutuksen osalta on tarpeen muistaa myös oppilaitokset, joissa koulutetaan eri alojen tulevaisuuden tekijöitä.
- Maatilat voisivat tarjota oppilaitoksille kohteita, jonne voitaisiin oppilastyönä suunnitella ja mahdollisesti toteuttaa vesiensuojelutoimenpiteitä ja -rakenteita.
- Tiloille kohdistuvassa neuvonnassa vesipuitedirektiivin toimeenpanoon liittyvät vesienhoidon vaatimukset tulisi ottaa nykyistä aktiivisemmin esille, jotta tilat saavat hyvän käsityksen vesienhoidon kokonaisuudesta ja siitä, mitä vesienhoito tarkoittaa tilatasoilla.
- Käytännön toteutukseen kykeneville tahoille on tarjottava tasokkaita, mutta käytännönläheisiä sekä edullisia, suunnittelu- ja neuvontapalveluita. Toiminta voisi moninkertaistua käytännönläheisellä suunnittelun ja toteutuksen tuella.
- Mukaan tulisi saada ruohonjuuritason toimijat, kuten esimerkiksi metsäkoneen kuljettajat.
- Hallinnon kehittämistä avoimista karttapalveluista tiedottamiseen ja niiden käytön kouluttamiseen on varattava resursseja, jotta niiden käyttö olisi tehokasta.
- Kunnostustoimien rahoituksen lisäksi tarvitaan nykyistä enemmän selkeitä, yleistajuisia ohjeita sekä asiantuntija-apua.
- Kunnostushankkeiden paikallisilla toimijoilla toteuttamisen kynnyks voisi madaltua, jos vaadittavaan hankebyrokratiaan voitaisiin tarjota apua ja yritykset voisivat osallistua hankkeisiin.

1. TIETO JA TIETOISUUS *(dia 2/4)*

Tiivistelmään

Viestintä

- Olisi tarpeen lisätä viestintää siitä, mitä vesienhoito tarkoittaa niin eri toimijoille kuin yksittäisille kansalaisille myös muutoin kuin kuulemisten aikana.
- Monipuolista vesitietoisuutta tulisi lisätä eri kohderyhmille, kuten maanomistajille, koululaisille ja opiskelijoille esimerkiksi järjestämällä koulutustilaisuuksia, laatimalla selkeitä oppaita ja toteuttamalla motivoivia kampanjoita.
- Tieto vesienhoidon suunnittelusta ja siihen liittyvistä toimenpidetarpeista ei välity kansalaisille.
- Suuren yleisön tietoisuutta vesienhoidon suunnittelusta ja vesien tilan parantamisen merkityksestä tulee kasvattaa, jotta mm. toimenpiteiden toteuttajajoukkoa saataisiin laajennettua.
- Viestinnän on oltava konkreettista ja ymmärrettävää ja sen kohderyhmän tulee ymmärtää, miten vesienhoito liittyy heidän arkeensa (esim. mökkijärven tila) ja miten he voivat tukea vesienhoidon tavoitteita omassa arjessaan.
- Viestinnässä tulee korostaa valuma-alueelähtöisyyttä ja vesistöalueiden kokonaisuutta.
- Suunnitelmien sisältöä ja termistöä tulisi avata ymmärrettävästi ja niiden sisältöä esitellä sektori- tai kohdealuekohtaisesti kentällä käytännön toimijoiden parissa.
- Kun järjestetään tapahtumia, kutsutaan mukaan alueen pientalo- ja vapaa-ajan asukkaita.
- Tiedon, tietoisuuden ja osaamisen lisääminen kaikilla tasoilla on yksi keskeisistä vesienhoidon kysymyksistä.

1. TIETO JA TIETOISUUS *(dia 3/4)*

Tiivistelmään

Vaikuttavuuden seuranta

- Vesielinympäristöä parantavien toimien vaikuttavuutta tulisi seurata nykyistä paremmin.
- Vesienhoidon toimien vaikuttavuutta tulisi seurata nykyistä paremmin.
- Luotettavan tiedon varmistamiseksi toimenpiteiden vaikuttavuudesta seurantoihin käytettävää rahoitusta ei tule vähentää nykyisestä.
- Nopeasti vähenevän turvetuotannon myötä myös vesistötarkkailua poistuu ja monissa tapauksissa yhteistarkkailuun aiheutuu kustannuspaineita yhden maksajan poistuessa.
- Valtion tulisi sijoittaa lisää vesien tilan seurantapisteitä kaikenlaisiin vesistöihin ja rahoitus pitkäaikaisiin seurantoihin tulisi varmistaa.
- Seurannan jatkuvuus ei saa olla kiinni vain kuormittajien toiminnan jatkuvuudesta.
- ELY-keskusten tulisi kehittää menettelyjä, joiden avulla yhteistarkkaluiden vapaamatkustajiin voidaan puuttua.
- Seurantatieto on keskeinen edellytys resurssien tehokkaalle käytölle ja toiminnan kehittämiseksi.
- Toimien vaikuttavuutta tulisi myös seurata nykyistä paremmin.
- Pitkäaikaiset aikasarjat ja kunnostustoimien vaikutusten seuranta ovat arvokkaita.

1. TIETO JA TIETOISUUS *(dia 4/4)*

Tiivistelmään

Vaikuttavuuden seuranta

- Uusia toimia ja menetelmiä täytyy testata ja seuranta- ja tutkimustietoa tarvitaan vielä ennen niiden laajamittaista käyttöönottoa.
- Valtion pitäisi osallistua nykyistä kattavammin vesien tilan seurantaan.
- Pitkäkestoisten hankkeiden ja pitkän aikavälin vaikutusten seuranta on tärkeää jatkaa.
- Pitkäkestoisten hankkeiden ja pitkän aikavälin vaikutusten seuranta tulisi tehdä mahdolliseksi.
- Vesienhoidon vaikuttavuuden arviointi tulee tehdä kiinteäksi osaksi vesienhoitoa.
- Vaellusratkaisuihin ja kunnostuksiin liittyvän seurannan ja tutkimuksen on oltava keskiössä toimenpiteiden vaiheistamisen ja tuloksellisuuden arvioimiseksi.
- Tietoa vesiensuojeluratkaisujen vaikutuksista, kustannuksista ja toimivuudesta erilaisissa olosuhteissa ei vielä ole riittävästi.
- Hallinnon tulisi pystyä tuottamaan nykyistä kattavammin tietoa toimenpiteiden vaikutuksista yksittäisiin luokittelutekijöihin vastaavasti, mitä toiminnanharjoittajilta edellytetään lupahakemuksissa uusien toimintojen vaikutuksia arvioitaessa.

2. RAHOITUS (dia 1/3)

Tiivistelmään

- EU-rahoituksen mahdollisuuksia tulisi hyödyntää entistä enemmän sekä opastaa ja kouluttaa EU-rahoitusinstrumenttien mahdollisuuksista ja hakemisesta.
- Suurten EU-rahoitteisten hankkeiden yhteyteen voisi liittää pienempiä liitännäishankkeita.
- Rahoituspohjaa pohdittaessa on tärkeää huomioida kuntien niukkenevat resurssit.
- Rahoitus tulee turvata myös pienille toimijoille, joilla ei ole resursseja suuriin omarahoitusosuuksiin.
- Rahoitusta tulisi olla saatavilla heti hankkeen alusta, ei jälkikäteisesti.
- Eri viranomaisten ja haitankärsijöiden yhteistyö on tärkeää rahoituksen tehokkaassa käytössä.
- Tutkimusrahoitus pitkäkestoisiin hankkeisiin ja tuloksellisuuden seurantaan ei ole riittävä.
- Vesiensuojelun tehostamisohjelma, Helmi-elinympäristöohjelma ja NOUSU-ohjelma ovat tuottaneet hyviä tuloksia ja niiden rahoitus tulisi turvata ja toimeenpanna rinnakkain.
- Rahoituspohjan säilymiseen tulisi panostaa eri hallituskausien välillä.
- Nykyinen rahoitusmalli tukee huonosti laaja-alaisia vesistökunnostuksia.
- Tilaajalähtöinen rahoitusmalli, jossa ELY-keskus koordinoi kunnostuksia, olisi nykyistä järkevämpi.

2. RAHOITUS (dia 2/3)

Tiivistelmään

- Hankeavustuksissa on huomioitava riittävän pitkä tukikausi.
- Tarvitaan uusia rahoitusratkaisuja kustannushyötysuhteeltaan tehokkaiden vesienhoidon toimenpiteiden toteuttamiseksi.
- Vesihuoltoala on valmis myötävaikuttamaan kustannustietojen kokoamisessa.
- Riittävä julkinen rahoitus on edellytys vaikuttavien vesienhoitohankkeiden toteutumiselle.
- Rahoitusta pyrittävä kohdentamaan entistä enemmän myös käytännössä tehtävään vesiensuojelutyöhön.
- Rahoitus pitää palauttaa Rinteen-Marinin hallituksen tasolle koko maassa.
- Rahoituksen tulisi olla pitkäjänteistä, rahoitushakujen yksinkertaisia ja omarahoitusosuuksien kohtuullisia.
- Vesielinympäristöjen kunnostushankkeiden paikallisilla toimijoilla voi olla haasteita muun muassa omarahoitukseen liittyen.
- Tutkimusrahoitus etenkin pitkäkestoisiin hankkeisiin ja tuloksellisuuden seurantaan ei ole riittävää.
- Rahoituksen kohdentamista seurantaan ja tutkimukseen ja edelleen laajemmat vesistöalueet huomioivaan kehityksen jatkuvuuteen on kehitettävä.
- Yhteiskunnan maksamien korvausten lisäksi tarvitaan toimiva järjestelmä, joka saa rahoitusta avoimilta markkinoilta ja alan ulkopuolelta. Sen kautta toimenpiteitä olisi mahdollista kohdentaa huomattavasti tarkemmin ja sektorirajat ylittäen.

2. RAHOITUS (dia 3/3)

Tiivistelmään

- On tärkeää, että kaikki alueen toimijat ja sidosryhmät tunnistavat eri rahoitusmahdollisuudet. Maa- ja metsätalouden tuki- ja korvausjärjestelmät on syytä kuitenkin pitää erillisinä, vaikka niitä käytettäisiinkin yhdessä valuma-alueella tehtävän vesiensuojelun tehostamiseksi.
- Kansallisilla ohjelmilla, kuten NOUSU-ohjelmalla, on saavutettu hyviä tuloksia, ja niiden jatkosta tulee huolehtia.
- Julkista rahoitus, kuten NOUSU-rahoitus, on toimiva mekanismi toimenpiteiden rahoittamiseksi ja edesauttaa alueellisten verkostojen toimintaa.
- EU-rahoitusinstrumenttien mahdollisuuksien parempaa hyödyntämistä on syytä edistää.
- Sitova, 2000-luvun lainsäädäntö sekä tukijärjestelmät ovat ennaltaehkäisyssä keskeisiä.

3. LAINSÄÄDÄNTÖ (dia 1/2)

Tiivistelmään

- Lainsäädännön tulkinnan tulisi olla yhteneväistä eri puolilla Suomea oikeusturvan varmistamiseksi; poikkeavia kirjauksia tai toimenpiteitä ei tulisi kohdistaa vain osaan vesienhoitoaluetta.
- Vesiputedirektiivin edellyttämät muutokset vesilaissa panna toimeen ja asettaa tälle toimeenpanolle aikataulu. Muutosedellytykset koskevat pienvesien suojelua, vaelluskalojen liikkumista, vesitalouslupien päivittämistä ja kalatalousvelvoitteiden asettamista voimalaitoksille, joilla sellaista ei ole.
- Vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan sitovia lakimuutoksia ja ohjauskeinoja; vapaaehtoisuuteen perustuva vesienhoito ei ole riittävää.
- Hajakuormituksen hallinnassa lainsäädäntöä tulisi kehittää velvoittavaan suuntaan.
- Lainsäädännöllä tulee varmistaa, etteivät valtion varoin tehtävät virtavesikunnostukset mene hukkaan kiintoainekuormituksen tai ylivirtaamatilanteiden vuoksi.
- Vesilain mukaisia lupia voidaan jo nykyisin puitteissa päivittää.
- Vesivoimalaitosten kalatalousvelvoitteet ja säännöstelyluvut tulisi tarkistaa systemaattisesti.
- Lainsäädännön tulkintaa tulisi yhtenäistää ja mukauttaa nykyisiin vesienhoidon vaatimuksiin.
- Vesitalouslupien pysyvyyssuoja hidastaa toimeenpanoa; luvat tulisi muuttaa määräaikaisiksi ja päivittää.

3. LAINSÄÄDÄNTÖ (dia 2/2)

Tiivistelmään

- Vesitalouslupien pysyvyysuoja tuo turvaa ja ennustettavuutta vesivoiman tuottajille, eikä siihen ole tarvetta tehdä muutoksia.
- Alueellisessa vesienhoidon suunnittelussa ei ole tarpeen ottaa kantaa lainsäädännön muutostarpeisiin.
- Vesilain mukainen lupamenettely ei sovellu hajakuormituksen ennakkovalvontaan, koska lupiin perustuvassa ennakkovalvonnassa ei nykyisellään voida ottaa useiden hankkeiden yhteisvaikutuksia huomioon.
- Hidaskin lupaprosessi on nopeampi kuin haitanaiheuttajien vapaaehtoisuuteen perustuva toiminta.
- Vesilain mukaisten lupien päivittäminen on jo nykyisellään pääsääntöisesti mahdollista, eikä alueellisessa vesienhoidon suunnittelussa ole tarpeen ottaa kantaa lainsäädännön muutostarpeisiin.
- Lupakäsittelyjen sujuvuuteen on kiinnitettävä huomiota, joskaan se ei ole vesienhoidon tehtävä.

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Pohjavesiä koskeva palaute

Kuva: Pixabay

- Pohjavesien puhdistaminen on aikaa vievää ja kallista, joten riskien välttäminen ja ennakointi ovat keskeisiä; riittävä tieto varmistaa, ettei toimintoja ei rajoiteta tarpeettomasti.
- Pohjavesien kemiallisen tilan luokittelun tulee perustua kattavaan ja edustavaan tietoon, ei asiantuntija-arvioihin.
 - Arviointijakso antaa vanhaa tietoa ja että pitkän ajan kehityssuuntia ei nähdä riittävästi.
- Pohjavesien suojeluun ja tilan parantamiseen tarvitaan monipuolista hydro-geologista tutkimustietoa.
- Pinta- ja pohjaveden välinen hydrologinen vuorovaikutus tulee tunnistaa nykyistä paremmin.
- Pohjavesialueiden yhteistarkkailu auttaa muodostamaan kattavan kuvan pohjaveden laadusta ja määrästä.
- Kiviainesvarantojen kestävä hyödyntäminen edellyttää tarkkaa tietoa kiviainesten määrästä ja laadusta.
- Pohjavesiseurannan ja vesienhoitotavoitteiden toteutumisen kannalta on tärkeää kehittää tietojärjestelmiä ja niiden ajantasaisuutta.
- Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien tulee olla ajan tasalla ja toimenpiteiden toteutuminen, joka on ollut hidasta, on varmistettava.
- Maankäytön suunnittelu on merkittävä tekijä pohjavesien laadun ja määrän turvaamisessa.
- Metsätaloudellisilla alueilla pohjavesien puhtaus on tärkeää, ja metsänhoidon suosituksissa tulee huomioida pohjavedet. Tiivis yhteistyö metsätoimijoiden ja pohjavesiasiantuntijoiden välillä on tärkeää.

- Pohjavesien pilaamiskielto on ehdoton; pohjavesien koskemattomuutta ja puhtautta on vaalittava.
- Purkautuvan pohjaveden merkitys vesistöjen tilalle, elinympäristöille sekä pohjavedestä riippuvaisille ekosysteemeille tulee huomioida paremmin.
- Raakavesien seurannassa laatumuutosten mahdollisimman aikainen havaitseminen on keskeistä ja tavoitteen varmistamiseksi kaikki seurantatieto olisi tärkeää koota ja hyödyntää.
- Pohjaveden muodostumis- ja pintaveden valuma-alueiden toimijoiden seurantavelvoitteiden tulee kohdistua pilaaja maksaa periaatteen mukaisesti ja siten, että myös uhka vedenhankinnalle on otettu seurannassa huomioon.
- Keskeisissä kysymyksissä olisi tullut nostaa esimerkiksi maa- ja metsätalouden sekä turvetuotannon konkreettisia esimerkkejä tarvittavista tehostamistoimenpiteistä, joilla raakaveden pilaantuminen ehkäistään.
- Vedenhankintaan käytettävien pohjavesien suojelu on ensiarvoisen tärkeää.

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Muu palaute

Aihepiirit

- Valtionhallinnon uudistus
- Yksittäiset kommentit

Kuva: Pixabay

Valtionhallinnon uudistus

- Valtionhallinnon säästötoimet eivät saa kohdistua nyt jo äärimmäisen aliresursoituun vesienhoidon koordinointiin ja toteutukseen.
- Hallinnon uudistus tulee vaikeuttamaan käytännön työtä, koska monessa ELYssä asiantuntemus jakautuu kahteen uuteen organisaatioon, elinvoimakeskukseen ja lupa- ja valvontavirastoon, jolloin asiantuntemus pirstaloituu entisestään.
- Hallinnossa käytettävissä työkaluissa sen sijaan on paljonkin tehostamisen varaa; työn riittävään ja tehokkaaseen ohjaukseen tulee panostaa nykyistä enemmän niin ympäristöministeriössä kuin SYKEssäkin, mikä vapauttaisi viranomaisessa aikaa varsinaiseen edistämistyöhön, joka hyödyttää myös juuri hyväksytyn ennallistamisasetuksen toteutusta.
- Uusia organisaatioita rakennettaessa tulee varmistaa, ettei uhata luvituksen ja valvonnan riippumattomuutta. Tulee perustaa organisaation ulkopuolinen taho tämän varmistamiseksi.

Yksittäiset kommentit

- Ympäristövahinkojen torjunnan valmiutta tulee parantaa erityisesti Itämeren alueella. On kohtuutonta, että kustannuksia kohdistetaan pelkästään teollisuuteen, varsinkin kun merkittävimmät päästölähteet ovat ravinnekuormituksessa.
- Kuulemisaineistossa olisi tullut esittää toimenpiteitä uhanalaisten vesiluontotyyppien suojelemiseksi ja elinympäristöjen pirstoutumisen välttämiseksi.
- Vesien kunnostushankkeiden monivaikutteisuuteen tulee aina pyrkiä ja myös luomaan mahdollisuuksia esim. virkistykseen ja matkailuun.